

Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika

Grozdanić, Pamela

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:700084>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Pamela Grozdanić

**STAVOVI STUDENATA O INTERKULTURALNOJ
KOMPETENCIJI I IMPLEMENTACIJI INTERKULTURALNIH
SADRŽAJA U NASTAVI STRANIH JEZIKA**

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Pamela Grozdanić

STAVOVI STUDENATA O INTERKULTURALNOJ
KOMPETENCIJI I IMPLEMENTACIJI INTERKULTURALNIH
SADRŽAJA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Kornelija Mrnjauš

Rijeka, 2021.

UNIVERSITY OF RIJEKA

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF EDUCATION

Pamela Grozdanić

STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS INTERCULTURAL
COMPETENCE AND THE IMPLEMENTATION OF
INTERCULTURAL CONTENT IN FOREIGN LANGUAGE
TEACHING

MASTER THESIS

Mentor:

Associate Professor Kornelija Mrnjauš, PhD

Rijeka, 2021.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika* te da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Pamela Grozdanić

Datum:

Vlastoručni potpis: Pamela G.

Sažetak

Interkulturalna kompetencija zauzela je važno mjesto u poučavanju stranih jezika od kako je pristup usmjeren na razvijanje komunikacijske kompetencije zamijenjen onim usmjerenim na razvijanje interkulturalne kompetencije. Osim toga, interkulturalna kompetencija kao jedna od najvažnijih kompetencija u suvremenom pluralističkom društvu, promiče se i kao međupredmetna tema koju bi svi odgojno-obrazovni djelatnici trebali uklopiti u nastavni proces. U teorijskom dijelu rada nudi se pregled različitih određenja interkulturalne kompetencije, osvrt na potrebne kompetencije nastavnika za poučavanje interkulturalne kompetencije, prikaz na koji se način interkulturalni sadržaji implementiraju u nastavi stranih jezika s naglaskom na njihov utjecaj na razvoj interkulturalne kompetencije među učenicima i pregled dosadašnjih istraživanja koja su obuhvatila nastavnike, studente i učenike stranih jezika, a koja se vežu uz interkulturalnu kompetenciju ili promicanje interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Temelj za razvoj interkulturalne kompetencije među učenicima pronalazi se u interkulturalnoj kompetentnosti nastavnika, njihovoj sposobnosti za razvijanjem interkulturalne kompetencije među učenicima i adekvatnom inicijalnom obrazovanju. Empirijski dio rada prikazuje rezultate istraživanja u kojem je sudjelovalo 146 ispitanika (od kojih je ukupno 83 predalo nepotpuno riješen mrežni anketni upitnik) diplomskih studija nastavnčkog modula na Sveučilištu u Zadru te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Cilj istraživanja bio je ispitati stavove studenata o inrekulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Rezultati istraživanja upućuju na pozitivne stavove studenata prema interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika pri čemu većina studenata zagovara integrirani pristup poučavanju stranog jezika i kulture te smatra kako su aktivnosti poput učeničkih razmjena, školskih izleta, ekskurzija u stranu zemlju, interkulturalnih projekata i interaktivnog učenja najučinkovitije za poticanje interesa za stranu kulturu među učenicima. S obzirom na nezavisne varijable, vidljivo je da postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol ispitanika pri čemu žene pokazuju otvorenije stavove za tvrdnje o implementaciji interkulturalnih sadržaja, dok za ostale nezavisne varijable (spol, godina studija, sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata, upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“, mjesto studija i strani jezik) nisu utvrđene statistički značajne razlike osim za pojedine tvrdnje. Na temelju rezultata predložene su preporuke za obrađivanje interkulturalne kompetencije na sveučilišnim studijama i buduća istraživanja.

Ključne riječi: interkulturalna kompetencija, implementacija interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika, stavovi studenata

Abstract

Intercultural competence has taken an important place in foreign language teaching since the communicative competence approach was replaced by that aimed at developing intercultural competence among students. In addition, intercultural competence as one of the most important competencies in a modern pluralistic society is promoted as a cross-curricular topic that all educators should incorporate into their teaching process. The theoretical part of this paper offers an overview of definitions and conceptualizations of intercultural competence, a review of the competencies of teachers necessary for teaching intercultural competence, an overview of how intercultural contents are implemented in foreign language teaching with an emphasis on their impact on the development of intercultural competence among students and a brief description of previous research involving teachers, college students and elementary or high school students, which are related to intercultural competence or the promotion of intercultural content in foreign language teaching. The basis for the development of intercultural competence among students can be seen in the intercultural competence of teachers, teachers' ability to develop intercultural competence among students and in the adequate initial education for future foreign language teachers. The empirical part shows results of a study conducted on 146 students (of whom a total of 83 submitted an incomplete questionnaire) on educational module of the graduate studies at the University of Zadar, Faculty of Humanities and Social Sciences of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek and the Faculty of Humanities at the University of Rijeka. The research goal was to examine students' attitudes towards intercultural competence and the implementation of intercultural content in foreign language teaching. The research results show that students have positive attitudes towards intercultural competence and the implementation of intercultural content in foreign language teaching, with the majority of students advocating an integrated approach to teaching a foreign language and culture, and that students consider that the activities such as student exchanges, school trips, excursions, intercultural activities and projects and interactive learning are most effective for stimulating interest in foreign cultures among elementary and high-school students. When it comes to independent variables, there is a statistically significant difference between male and female students, where female students show more open attitudes towards claims about the implementation of intercultural content in foreign language teaching, while for other independent variables (gender, year of study, participation in ERASMUS Programme, familiarity with the concept "intercultural approach", place of study and foreign language) no statistically significant differences were found except for individual claims in the questionnaire. Based on the results, recommendations for implementation of intercultural content at university programmes aimed at foreign language teachers and for conducting future research on the topic were proposed.

Key words: intercultural competence, implementation of intercultural content in foreign language teaching, students' attitudes

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. INTERKULTURALNA KOMPETENCIJA.....	2
3. KOMPETENCIJE NASTAVNIKA STRANIH JEZIKA ZA POUČAVANJE INTERKULTURALNE KOMPETENCIJE.....	5
4. IMPLEMENTACIJA INTERKULTURALNE KOMPETENCIJE U NASTAVI STRANIH JEZIKA I NJIHOV UTJECAJ NA RAZVOJ INTERKULTURALNIH KOMPETENCIJA UČENIKA.....	8
4.1. Interkulturalna kompetencija u udžbenicima za strani jezik.....	8
4.2. Metode, tehnike i aktivnosti za obradu interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika.....	10
5. ISTRAŽIVANJA O INTERKULTURALNOJ KOMPETENCIJI.....	13
6. METODOLOŠKI OKVIR	15
6.1. Problem istraživanja	15
6.2. Istraživačko pitanje, ciljevi istraživanja i hipoteze.....	17
6.3. Varijable	19
6.4. Uzorak.....	20
6.5. Instrument.....	26
6.6. Prikupljanje podataka.....	27
6.7. Obrada podataka.....	27
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA REZULTATA.....	28
7.1. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na spol.....	44
7.2. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na godinu studija.....	44
7.3. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.....	44
7.4. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika.....	45
7.5. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na mjesto studija.....	46
7.6. Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na strani jezik.....	47
7.7. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na spol.....	47
7.8. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija.....	49
7.9. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.....	49
7.10. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika.....	49
7.11. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija.....	50

7.12. Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik.....	50
8. PREPORUKE ZA RAZLIČITE NAČINE OBRAĐIVANJA INTERKULTURALNE KOMPETENCIJE NA SVEUČILIŠNIM STUDIJIMA I ZA BUDUĆA ISTRAŽIVANJA.....	56
9. ZAKLJUČAK.....	58
10. LITERATURA.....	60
11. POPIS TABLICA.....	67
12. PRILOZI.....	64
12.1. Prilog 1. Mrežni anketni upitnik.....	65
12.2. Prilog 2. Statistička analiza podataka	73

1.Uvod

Živimo u razdoblju u kojem je postala svakodnevnica susresti se s ljudima različitog kulturnog, etničkog, vjerskog i jezičnog identiteta, vidjeti drugačije običaje i norme i komunicirati s osobama različitog pogleda na svijet. Različitosti u svijetu možemo uočiti u školi, na fakultetu, radnom mjestu, u susjedstvu, u trgovini, kod liječnika, u sportskim natjecanjima te mnogim drugim mjestima, a ogleda se u drukčijoj nacionalnosti, jeziku, vjeri, spolu, dobi, stupnju obrazovanja, klasnoj pripadnosti, spolnom usmjerenju, vjerovanjima, običajima, sposobnostima i vještinama (Piršl, 2011). Među svim tim različitostima koje nas redovito okružuju, normalno je zapitati se kako se ponašati prema osobama koje se od nas razlikuju u nabrojanim aspektima, kako ih razumjeti, kako komunicirati s njima, kako pokazati poštovanje i na kraju, tko nas uči o tome?

Poštovanje i promicanje (kulturne) različitosti jedne su od temeljnih vrijednosti Vijeća Europe te su kao takvi nužni „za razvoj društva solidarnosti i jačanje društvene kohezije jer ona ne pridonosi samo većoj kulturnoj vitalnosti već i boljoj društvenoj i gospodarskoj djelatnosti“ (Piršl, 2011, str. 54).

Upravo zbog navedenih trendova, nastava stranih jezika uključuje i promicanje interkulturalne kompetencije kako bi se učenici u budućnosti lakše snašli na tržištu rada i zadovoljili potrebne kriterije o posjedovanju interkulturalne kompetencije koje nerijetko nameću poslodavci (Shiel, Williams, Mann 2005; Busch 2009, prema Lantz-Deaton, 2017). Potreba za razvijanjem interkulturalne kompetencije među učenicima dovela je i do promjene percepcije o povezanosti između kulture i jezika. Od tradicionalnog pristupa gdje su nastavnici uglavnom bili fokusirani na jezik i 1980-ih godina kada se u nastavu stranog jezika uvelo promicanje komunikacijske kompetencije, došli smo do 1990-ih godina kada se komunikacijska kompetencija zamijenila interkulturalnom kompetencijom s ciljem zahvaćanja globalnog socijalnog konteksta i prihvaćanja transnacionalne paradigme (Ryan, 2012).

2. Interkulturalna kompetencija

Interkulturalna kompetencija jedan je od onih pojmova za kojeg ne postoji jednoznačno određenje o čemu detaljnije piše autor Bayles (2009) navodeći kako se koncept proučavao pod oznakom manje ili više sličnih ali i različitih naziva i konstrukata kao što su: kulturna kompetencija, kroskulturalna kompetencija, interkulturalna komunikacijska kompetencija, kroskulturalna prilagodba i kroskulturalna učinkovitost, kulturna i kroskulturalna osjetljivost (Buterin, Jagić, 2013).

Interkulturalna kompetencija prema Fantiniju (1991) definirana je kao sposobnost uspostavljanja i održavanja pozitivnih odnosa, učinkovite komunikacije i suradnje među pripadnicima različitih kultura. Definicija autora Byrama (1997) često se spominje u radovima na temu interkulturalne kompetencije te ona zahvaća mnogo više od komuniciranja i suradnje pa se kao takva odnosi na poznavanje određenih društvenih skupina, njihovih običaja i proizvoda kao i općih procesa interakcije (znanje), sposobnosti uspostavljanja odnosa i interakcije, otkrivanja i interpretiranja političkog obrazovanja i kritičke kulturne svijesti (sposobnosti) te otvorenosti, znatiželje i spremnosti na prihvaćanje drugih kultura bez predrasuda (stavovi).

Različita teorijska određenja pojma dovela su i do različitih poimanja indikatora interkulturalne kompetencije koji se prema autorima Buterin i Jagić (2013) mogu svrstati u kognitivnu afektivnu i ponašajnu dimenziju. Kod autora Chen i Starosta (1996) riječ je o interkulturalnoj svijesti, osjetljivosti i učinkovitosti, a Imahori i Lanigan (1989) indikatore dijele na znanje, sposobnosti i motivaciju. Autori Buterin i Jagić (2013) prepoznali su piramidalni i procesualni model interkulturalne kompetencije autorice Deardorff (2004) značajnim doprinosom u razjašnjavanju konceptualne nejasnoće kao i načina na koji se interkulturalna kompetencija razvija te istaknuli kako razvijanje interkulturalne kompetencije zahtijeva od pojedinca iskazivanje određenih stavova na temelju kojih stječe potrebna znanja, razumijevanja i sposobnosti.

Istraživanje autorice Deardorff (2006) bio je sustavan pokušaj razjašnjavanja pojma interkulturalne kompetencije te je obuhvatilo ukupno 24 visokoškolskih ustanova diljem SAD-a koje su bile u postupku internacionalizacije. U istraživanju se koristila Delphi metoda koja se definira kao prognostička metoda kojom se dobivaju podaci iz specifičnih područja istraživanja na temelju mišljenja i predviđanja stručnjaka toga područja te je osmišljena kako bi ukazala na trendove i mogući napredak u pitanjima koja se prvenstveno odnose na gospodarstvo, ekonomiju i politiku. Njezina prikladnost uočena je i u kvalitativnim istraživanjima odgoja i

obrazovanja (Eret, 2017). U istraživanju autorice Deardorff (2006), Delphi metoda koristila se radi postizanja konsenzusa na nacionalnoj i internacionalnoj razini kada su u pitanju komponente interkulturalne kompetencije i načini vrednovanja interkulturalne kompetencije. Rezultat istraživanja odnosi se na 22 komponente interkulturalne kompetencije za koje je postignut konsenzus među upraviteljima i znanstvenicima onih institucija koje su bile uključene u istraživanje. Neke od komponenti uključuju fleksibilnost, vještine analiziranja, interpretiranja i povezivanja, toleranciju, znatiželju, želju za otkrivanjem, sociolingvističku kompetenciju, učenje kroz interakciju i razumijevanje tradicija (Deardorff, 2006) te se kao takve podudaraju s određenjima autora Byrama (1997). Naposljetku, istraživanje je pokazalo kako je važno povezati određenje interkulturalne kompetencije s metodom vrednovanja te u postupku vrednovanja koristiti više različitih metoda, s time da su kvalitativne metode vrednovanja (intervjui, promatranje, studije slučaja,...) prepoznate učinkovitijima u odnosu na kvantitativne metode. Nadalje, ispitanici su se složili kako je interkulturalnu kompetenciju moguće vrednovati na temelju odvojenih komponenti umjesto zauzimanja holističkog pristupa vrednovanju (Deardorff, 2006).

U *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011), interkulturalizam se definira kao razumijevanje i prihvaćanje kulturalnih razlika kako bi se smanjili neravnopravnost i predrasude prema pripadnicima drugih kultura te je kao takav naveden među načelima koja čine vrijednosna uporišta za izradu i ostvarenje nacionalnog kurikuluma. O željenim ishodima koji proizlaze iz navedenog načela govore Buterin i Jagić (2013) navodeći za primjer sposobnost adekvatne i učinkovite komunikacije i ponašanja u kontaktu s pripadnicima drugih kultura i sposobnost prilagodbe različitim stilovima interakcije i kulturnim kontekstima, kognitivnu i interakcijsku fleksibilnost, etnorelativni svjetonazor i etnokulturalnu empatiju.

Razmislimo li o budućim nastavnicima koji se prvi put susreću s ovim ishodima, važno je navesti kako bi se ovi ishodi mogli postići. Kao rješenje, Buterin i Jagić (2013) navode poticanje i podržavanje stava otvorenosti, znatiželje, otkrivanja i uvažavanja pripadnika drugih kultura. Prema autorima Buterin i Jagić (2013) poticanje upoznavanja pripadnika drugih kultura kao i spremnosti na uzajamno učenje dovelo bi do pojedinčeva sagledavanja i odbacivanja predrasuda.

Autorica Mandarić Vukušić (2014) također piše o *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, ali iz 2010. godine, te ističe da se među temeljnim vrijednostima NOK-a, poput visoke kvalitete odgoja i obveznosti općeg

obrazovanja, uključenosti svih učenika u odgojno-obrazovni sustav i jednakosti obrazovnih mogućnosti za sve, važnost pridaje i vrijednosti poštivanja ljudskih prava i prava djece, demokratičnosti te interkulturalizmu kako bi se smanjili neravnopravnost i predrasude prema pripadnicima drugih kultura. Osim toga, autorica se osvrnula i na odgojno-obrazovne ciljeve gdje se ističe važnost razvoja sposobnosti mladog naraštaja za suvremene zahtjeve modernog društva te njegovanje vrijednosti kulturnog identiteta Republike Hrvatske uz podržavanje i njegovanje vrijednosti interkulturalizma i poštovanja različitosti (Mijatović i sur., 2000, prema Mandarić Vukušić, 2014).

Iz navedenog je uočljivo da se spomenuti ciljevi povezuju sa životom u multikulturalnom svijetu zbog čega zahtijevaju interkulturalni pristup. U tom smislu, poučavanje samo o kulturama zamjenjuje otkrivanje sličnosti i razlika te pronalaženje odnosa među različitim kulturama. U tom stalnom razvijanju razumijevanja odnosa između kultura mogu pomoći i proučavanje shvaćanja karakterističnih vjerovanja i ponašanja pojedinih društvenih skupina unutar pluralnog društva istaknutog svojom posebnosti u odnosu na dominantnu kulturu, etničnost, rasu, religiju, tjelesnu i/ili mentalnu sposobnost, spolnu i/ili rodnu orijentaciju s ciljem konstruktivnog djelovanja i rješavanja pitanja koja se javljaju među kulturama unutar jednog društva. Iz toga proizlazi najvažnija promjena koju donosi interkulturalni odgoj; promjena u shvaćanju viđenja svijeta oko sebe (Hrvačić i Piršl, 2007, prema Mandarić Vukušić, 2014).

Osvrnemo li se na *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* iz 2019. godine, uočljiva je usmjerenost na slične ciljeve s obzirom na to da je u sklopu nastave engleskoga i njemačkog jezika u osnovnim i srednjim školama naglašen razvoj međukulturne kompetencije koja pomaže učeniku odbaciti predrasude, koja ga osnažuje u sprječavanju diskriminacije i nenasilnome rješavanju sukoba te koja doprinosi razumijevanju, proširivanju i produbljivanju njegova pogleda na svijet. Upravo ove komponente omogućuju učeniku uspješno sudjelovanje u užoj i široj zajednici, u fizičkome i digitalnome okružju te mu naposljetku povećavaju mogućnosti za mobilnost i zapošljivost (MZOS, 2019).

Važno je razmotriti i međupredmetne ili interdisciplinarne teme koje pridonose međusobnom povezivanju odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta u skladnu cjelinu te su kao takve obvezne za ostvarivanje od strane svih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školi (Mandarić Vukušić, 2014). U *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* (2010), međupredmetne teme ili interdisciplinarni moduli koji se predlažu su sljedeći: osobni i socijalni razvoj, zdravlje,

sigurnost i zaštita okoliša, učiti kako učiti, poduzetništvo, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije i građanski odgoj i obrazovanje (MZOS, 2010).

Teme osobnog i socijalnog razvoja kao i građanskog odgoja i obrazovanja su prijedlozi međupredmetnih tema koji se odnose na razvoj interkulturalnih kompetencija te se njima nastoji osposobiti učenike da prepoznaju i kritički procjenjuju vlastite i društvene vrijednosti kao bitne činitelje koji utječu na njihovo vlastito mišljenje i djelovanje, da razviju odgovornost za vlastito ponašanje i život, pozitivan odnos prema drugima i da konstruktivno sudjeluju u društvenome životu. Pored toga, osobni i socijalni razvoj važni su za komunikacijske, socijalne i organizacijske vještine i sposobnosti, samopoštovanje, surađivanje u međukulturalnim situacijama te izgrađivanje zrelih stavova o sebi i drugima. Građanski odgoj i obrazovanje svoj doprinos ima u poticanju učenika da sagledaju vlastitu ulogu u društvu, prihvate različitosti, razviju samostalnost i pozitivan odnos s drugim učenicima i okolinom te kao takav čini važnu ulogu s gore navedenim temama u unapređivanju suradnje škole, obitelji, lokalne zajednice i društva (MZOS, 2010, prema Mandarić Vukušić, 2014).

I u *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* iz 2019. godine veliki je naglasak stavljen na to da učenici u sklopu međupredmetnih tema osobnog i socijalnog razvoja kao i građanskog odgoja i obrazovanja aktivno sudjeluju u školi i lokalnoj zajednici, surađuju s onim organizacijama koje djeluju u području promicanja ljudskih prava kao i s udrugama civilnog društva u projektima i akcijama, prikupljaju primjere iz europske ili globalne zajednice u kontekstu zaštite ljudskih prava te da predlažu rješenja za njihovu zaštitu (MZOS, 2019). Poticanje učenika na aktivno zalaganje u zajednici i sudjelovanje u raznim projektima može poslužiti kao dobar temelj za razvijanje interkulturalne kompetencije budući da na taj način „pojedinci stječu svijest o iskustvu "drugoga" kao i sposobnost refleksije, analiziranja i djelovanja” (Buterin, Jagić, 2013, str. 6).

3.Kompetencije nastavnika stranih jezika za poučavanje interkulturalne kompetencije

Prema autoricama Breka i Petravić (2015), kompetencije koje nastavnici stranih jezika trebaju posjedovati kako bi adekvatno poučavali učenike o interkulturalnoj kompetenciji obuhvaćaju specifična znanja, vještine, stavove i vjerovanja koja sežu daleko više od tradicionalno definiranih nastavničkih kompetencija. Kompetencije potrebne za interkulturalno poučavanje autorice Breka i Petravić (2015) dijele u dvije skupine: 1) nastavnikove interkulturalne

kompetencije te 2) nastavnikove kompetencije potrebne za razvijanje učenikovih interkulturalnih kompetencija. Svaka skupina navedenih kompetencija obuhvaća kompetencije koje se međusobno prožimaju, a mogu se podijeliti na temelju kognitivne, afektivne i pragmatične dimenzije (Breka, Petravić, 2015). Kognitivna dimenzija odnosi se na opće znanje o kulturi, znanje o ciljanoj kulturi i kulturi učenika te načine razvijanja interkulturalnih kompetencija među učenicima. Afektivna dimenzija uključuje otvorenost prema razvijanju interkulturalnih stavova prema različitim kulturama i osobama koje su uključene u interkulturalnu komunikaciju i pozitivne stavove prema uključivanju interkulturalnog sadržaja u nastavi stranih jezika. Što se tiče pragmatične dimenzije, nastavnici bi trebali biti sposobni kritički evaluirati vlastitu razinu interkulturalne kompetencije kao i sposobnost razvijanja interkulturalne kompetencije kod učenika. Uz to, potrebne kompetencije nastavnika obuhvaćaju odabir i primjenu primjerenih strategija, metoda i aktivnosti s ciljem razvijanja i evaluiranja kognitivne, afektivne i pragmatične dimenzije interkulturalne kompetencije kod učenika s posebnim naglaskom integriranja poučavanja jezika i interkulturalne kompetencije u nastavi stranog jezika (Breka, Petravić, 2015).

Kao odgovor na pitanje što to čini učitelja za kojeg se može reći da ima razvijene interkulturalne kompetencije, autorice Đuranović i Klasnić (2012, str. 97) navode kako takav učitelj:

- dobro poznaje svoju i druge kulture
- kontinuirano usvaja nova znanja kako o svojoj, tako i o drugim kulturama
- ima iznimno dobro razvijenu sposobnost humane i kvalitetne komunikacije
- uvažava i prihvaća učenike koji pripadaju drugim kulturama
- ima visoku razinu tolerancije i empatičnosti
- ima izgrađeno samopoštovanje i samopouzdanje
- pokazuje radoznalost i otvorenost za nova znanja i iskustva
- shvaća brojne negativne posljedice koje za sobom ostavlja rasna i nacionalna diskriminacija, kako za žrtvu, tako i za počinitelja
- bori se protiv predrasuda i stereotipa

Autor Sercu (2002) naglašava kako je u nastavi stranih jezika uočljiv prijelaz s razvijanja komunikacijske kompetencije među učenicima na interkulturalnu kompetenciju što pred nastavnike stranih jezika stavlja mnogo veći izazov. Prema navedenom, poučavanje učenika jezičnim, pragmatičnim i diskursnim kompetencijama mora biti nadopunjeno poučavanjem učenika na koje sve načine kultura utječe na komunikaciju te objašnjavanjem kako posredovati

među različitim kulturama. Nadalje, važno je znati među učenicima razviti moć opažanja o tome kako se kulture razlikuju te im prenijeti pozitivne stavove prema sudjelovanju u interkulturalnim situacijama (Sercu, 2002).

Novi zahtjevi s kojima su suočeni nastavnici stranih jezika pozivaju na ponovno razmatranje definiranja profesionalizma nastavnika stranih jezika. Zahtjevi kurikulumu sada uključuju posjedovanje adekvatnog sociokulturalnog znanja ciljne kulture te temeljito vladanje pragmatičnim pravilima upotrebe stranog jezika u onim kontekstima za koje se može smatrati da pripadaju njihovoj profesionalnoj sferi (dogovaranje razmjena učenika s izvornim govornicima stranog jezika). Također, nastavnici bi trebali razumjeti da se kulturalni modeli razlikuju te da imaju znatan utjecaj na naš pogled na život kao i na način komuniciranja s drugim ljudima. Poznavanje razina komunikacije (govorni činovi, neverbalni znakovi,...) gdje bi mogli nastati nesporazumi kao i pokazivanje želje za pregovaranjem značenja važna su područja u kojima nastavnici trebaju pokazati stručnost i umijeće. Pored toga, nastavnici bi trebali biti zaslužni za stvaranje onog okruženja za učenje u kojem će promovirati usvajanje interkulturalne kompetencije među učenicima i shvaćanje učenikovih percepcija i stavova prema stranim kulturama. I posljednje, ali ne najmanje važno, nastavnici stranih jezika trebaju posjedovati sposobnost evaluiranja materijala za učenje iz interkulturalne perspektive (Edelhoff, 1993; Felberbauer, 1997; Willems i sur., 1998, prema Sercu, 2002). Iz navedenog se može zaključiti da nastavnici trebaju pokazati spremnost za poučavanje interkulturalne kompetencije, ali i znanje na koji način to ostvariti (Edelhoff, 1993; Felberbauer, 1997; Paige, 1996; Willems i sur., 1998, prema Sercu, 2002).

Kao jedan od načina usvajanja interkulturalnih kompetencija za nastavnike spominju se akcijska istraživanja koja nastavnicima omogućuju stjecanje novih i neophodnih vještina, ali i premošćivanje eventualnih nesuglasica između svakodnevne odgojno-obrazovne zbilje i teorijskih spoznaja (Magos, 2007, prema Đuranović, Klasnić, 2012). Kao pozitivan aspekt korištenja akcijskih istraživanja za usvajanje interkulturalnih kompetencija navodi se mogućnost koju nastavnici imaju za unapređenje svog daljnjeg rada i obogaćivanje kreativnog pristupa svom radu što je omogućeno zahvaljujući „alternativnim pristupima poučavanja, odmaku od šabloniziranih aktivnosti, nespontanosti u komuniciranju i odbacivanju stereotipa“ (Đuranović, Klasnić, 2012, str. 97). Na taj način, tvrde autorice, „učitelji sa suptilnim osjećajem da „drugo i drugačije“ nije negativna pojava neće biti izuzetak nego pravilo“ (Đuranović, Klasnić, 2012, str. 97).

4. Implementacija interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika i njihov utjecaj na razvoj interkulturalnih kompetencija učenika

4.1 Interkulturalna kompetencija u udžbenicima za strani jezik

S obzirom da udžbenici za strani jezik „imaju ključnu ulogu u učenju stranih jezika, usvajanju usmene i pisane komunikacijske kompetencije, te sociokulturalne i interkulturalne komunikacijske kompetencije” (Bilić-Štefan, 2008, str. 238), u ovom potpoglavlju stavljen je naglasak na sadržaj prezentiran u udžbenicima za strane jezike (engleski jezik i njemački jezik) i vrste zadataka izloženih u udžbenicima za strani jezik koji se često koriste u nastavi stranog jezika. Odabir stranih jezika ovisio je isključivo o populaciji studenata stranih jezika zahvaćenim ovim istraživanjima, stoga su odabrani oni strani jezici koji su ponuđeni kao smjer studija na onim sveučilištima gdje je istraživanje provedeno.

U udžbenicima iz engleskog jezika koji su u uporabi u osnovnoj školi, autorica Bilić-Štefan (2008) tvrdi kako su sadržaji s kulturalnim fokusom relativno brojni i većim dijelom prezentirani odvojeno od gramatičkih i leksičkih sadržaja (*Project, Way to go*), na posebnim stranicama naslovljenim *Culture page, Wide angle on the world, Culture spot* ili jednostavno *Culture*, te da mogu i prožimati udžbenike u cjelini.

Kada je u pitanju vrsta sadržaja najčešća su faktografska znanja o zemljama engleskoga govornog područja što uključuje zemljopisna obilježja, demografske podatke, sadržaje iz gospodarstva i političkog života tih zemalja. Nerijetko se u udžbenicima iz engleskog jezika u osnovnim školama mogu pronaći i podaci o prirodnim ljepotama, nacionalnim parkovima te kulturnim i povijesnim znamenitostima. Osim toga u mnogim udžbenicima iz engleskog jezika učenici se susreću s temama iz svakodnevnog života: prehrana, običaji vezani uz praznike i blagdane i slobodno vrijeme. Također, u tekstovima u udžbenicima iz engleskog jezika govori se i o uvjetima života, različitim vrstama poslova i zanimanjima, obiteljskom životu, religiji, društvenim konvencijama, povijesnim događajima, životu poznatih povijesnih ličnosti, znanstvenika i sportaša te podacima vezanim uz umjetnost. Pored toga, učenici iz određenih udžbenika iz engleskog jezika mogu pronaći i izbor izvornih dječjih pjesmica, recitacija i pjesama koje vole mladi kao i pojedivosti iz kulture i civilizacije onih zemalja koje nisu vezane uz zemlje engleskoga govornog područja (Bilić-Štefan, 2008).

Autorica Bilić-Štefan (2008) je u svom radu navela i detaljnu analizu zadataka koji se mogu pronaći u udžbenicima iz engleskog jezika. Zadaci uključuju zadatke koji pripremaju i uvode

učenike u aktivnost, zadatke za utvrđivanje i proširivanje sadržaja koji su različitog tipa (odgovaranje na pitanje, zaokruživanje, spajanje,...) te zadatke u kojima se od učenika traži dopunjavanje pjesme, podcrtavanje ili pogađanje. Autorica je istaknula i one zadatke koji potiču stjecanje interkulturalne kompetencije među učenicima poput uspoređivanja života dvaju različitih književnika koji su iz kulturološki različitih zemalja, zadataka razumijevanja govorenog teksta o kulturalnom šoku koji je uslijedio nakon preseljenja iz jedne zemlje u drugu, definiranja sličnosti i razlika između običaja u različitim zemljama te zadataka vezanim uz načine obilježavanja blagdana u različitim kulturama i provođenje slobodnog vremena. Osim toga, autorica je naglasila i praktičnu svrhu Priručnika za nastavnike koji dolazi uz udžbenike iz engleskog jezika budući da objašnjava kako se zadaci mogu iskoristiti za stjecanje i razvijanje interkulturalne komunikacijske kompetencije koja se veže uz razgovore o uobičajenim temama, vremenu, hrani i piću, putovanjima, svakodnevnom životu, obrazovanju, slobodnom vremenu i zabavi te su kao takvi prožeti sociolingvističkim i sociokulturalnim elementima (Bilić-Štefan, 2008).

Autorice Šenjug i Cesarec (2012), detaljno su analizirale udžbenik iz njemačkoga jezika pod nazivom *Udžbenik stranog jezika kao mjesto susreta kultura* Ane Petravić. Kao posebno važan aspekt ovog udžbenika, autorice su istaknule cilj razvijanja svijesti o prisutnosti slike vlastite kulture učenika u udžbenicima stranog jezika i njenom odnosu prema slici stranoga.

Navedeno je u skladu sa ciljevima međupredmetnih tema spomenutim u NOK-u (2019) prema kojima se učenike nastoji osposobiti da prepoznaju i kritički procjenjuju vlastite i društvene vrijednosti kao bitne činitelje koji utječu na njihovo vlastito mišljenje i djelovanje. Spomenuto djelo autorice Ane Petravić „ukazuje na čitav niz pitanja vezanih uz strukturiranje kulturno-civilizacijskih sadržaja, a koja su proizašla iz autoričinog istraživanja hrvatskih udžbenika njemačkog jezika za osnovnu školu od 1950. godine” (Šenjug, Cesarec, 2012, str. 127) te kao takvo nudi “uvid u kompleksnost problematike nastave kulture i civilizacije, ali i moguća rješenja u smislu preporuka, primjera i poticaja za poučavanje kulturno-civilizacijskih sadržaja” (Šenjug, Cesarec, 2012, str. 127). Kao zaključno razmatranje, autorice ističu kako su u nastavnoj praksi njemačkog jezika sadržaji vezani uz područja kulture i civilizacije i dalje zanemareni te da su jednako kao u udžbenicima za engleski jezik nerijetko svedeni na faktografsko posredovanje geografskih obilježja (Šenjug, Cesarec, 2012).

Šenjug-Golub (2014) u svom radu navodi kako razvoj interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika nije zaživio u odgovarajućoj mjeri te naglašava kako je uzrok povezan s nesustavnim načinom vrednovanja navedene komponente. Upravo zbog toga, autorica je u

ovom rada nastojala razviti i validirati instrument za evaluaciju interkulturalne kompetencije u osnovnoškolskoj nastavi njemačkog jezika koji se nakon provedbe istraživanja pokazao zadovoljavajućim kada su u pitanju metrijske karakteristike instrumenta (Šenjug-Golub, 2014).

U zaključnom dijelu rada, Šenjug-Golub (2014) ističe kako bi se zadacima čija je svrha ispitati interkulturalnu kompetenciju učenika, trebale zahvatiti kognitivna, afektivna i pragmatična dimenzija. Pored toga, preporučuje da se složeniji zadaci prevode na hrvatski jezik kako bi se smanjio utjecaj jezične razine na učenički rezultat što se posebno odnosi na učenike koji su na nižoj razini jezičnih vještina i sposobnosti. Nadalje, sadržaj problemskih zadataka koji se daju učenicima, trebao bi biti relevantan kako bi učenici mogli realno predočiti situaciju koja se spominje u zadatku. Što se tiče tipova zadataka, autorica tvrdi kako su objektivniji zadaci najprikladniji za ispitivanje kulturno-civilizacijskih znanja uz napomenu kako je najučinkovitije koristiti one zadatke koji onemogućuju uspješno pogađanje poput zadataka dosjećanja ili dopunjavanja. Zadaci otvorenog tipa koji zahtijevaju prošireni odgovor prikladni su za ispitivanje složenih vještina i sposobnosti, a forma upitnika adekvatna je za ispitivanje stavova. Pored forme upitnika, moguće je koristiti i forme eseja, sastavaka i portfolia. Naposljetku, autorica navodi i mogućnost korištenja postupaka poput usmenog opisivanja tekstno ili slikovno prikazane situacije kritične interakcije, simulacije ili igranja uloga (Šenjug-Golub, 2014).

Navedeni tipovi zadataka u skladu su s analizom zadataka u radu autorice Bilić-Štefan (2008) te je uočljiva tendencija naglašavanja važnosti korištenja onih zadataka koji od učenika zahtijevaju praktičnu primjenu naučenog te onih koji su povezani sa stvarnim situacijama koje učenici mogu lako i realno predočiti.

4.2. Metode, tehnike i aktivnosti za obradu interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika

Autorica Gaši (2019) u svom radu nudi široku lepezu prijedloga metoda i tehnika za obradu interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Gaši (2019) navodi kako je najčešće izvore informacija i materijala (tekstovi, slike, statistički prikazi, audio zapisi, video materijali,...) potrebno nadopuniti autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima kako bi se dobila aktualnija slika ciljne kulture. Osim toga, Gaši (2019) ističe kako je zbog zastarijevanja interkulturalnih sadržaja koji se mogu pronaći u udžbenicima stranih jezika nužno pružanje aktualnih informacija o ciljanoj kulturi kako bi se učenicima omogućio direktan dodir s određenim kulturama. U tom kontekstu, predlažu se i razmjene učenika i studenata, gostujuća

predavanja pripadnika ciljane kulture ili kontaktiranje s njima putem društvenih mreža (Gaši, 2019).

Od metoda koje autorica navodi važnima i neophodnima za razvoj interkulturalne kompetencije su interaktivno učenje, kritičke diskusije i dijalozi, dramatizacija i TBLL (*task-based language learning*) iz razloga što podrazumijevaju rad u paru, rad u grupi, projektni rad i uporabu suvremenih tehnologija zbog čega učenici ostaju motivirani dok usvajaju interkulturalne sadržaje i imaju priliku pokazati i razviti svoju kreativnost (Gaši, 2019).

Kada govorimo o razvoju interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika, autorica Feng (2016) navodi reflektivni model učenja za razvoj interkulturalne kompetencije među učenicima ističući kako reflektivno učenje potiče samoučenje i kritičko mišljenje koji se temelje na osobnom iskustvu (Baird, Fensham, Gunstone, White, 1991; Boyd, Fales, 1983; Hedberg, 2009; Kolb, Kolb, 2005, prema Feng, 2016). Osobno iskustvo čvrsti je temelj reflektivnog učenja i poučavanja koje uz kritičku refleksiju pomaže učenicima bolje razumjeti svijet u kojem se nalaze i osobno iskustvo pretvoriti u dublje shvaćanje za buduće rukovoditeljske zadatke (Hedberg, 2009; Kayes, 2002, prema Feng, 2016). Na temelju teorije o reflektivnom učenju, autorica Feng (2016) predlaže četvero-fazni reflektivni razvojni model s ciljem razvijanja interkulturalne kompetencije unutar okruženja u kojem se učenici nalaze što znači da prema ovom modelu, učenici ne moraju biti u fizičkom doticaju sa stranom kulturom kako bi razvili interkulturalnu kompetenciju te je mogu razvijati u razrednom okruženju.

Prva faza modela odnosi se na svijest koja pomaže učenicima u samoprocjeni vlastitih prednosti i nedostataka kada su u pitanju interkulturalna kompetencija i osjetljivost.

U drugoj fazi-iskustvo, učenici ostaju u kućnoj okolini, ali razgovaraju s pojedincima koji se razlikuju u spolu, porijeklu, regiji i etničkoj pripadnosti kako bi promatrali različita okruženja i sakupljali informacije iz iskustva. Preporučene aktivnosti u ovoj fazi su čitanje internacionalnih vijesti, razgovaranje s internacionalnim studentima ili prisustvovanje na lokalnim kulturalnim događajima (Feng, 2016).

Treća faza-refleksija, ujedno je i najvažnija i najzahtjevnija budući da tada učenici uspoređuju sebe s drugima, pokušavaju razumjeti različite norme i ponašanja te pronaći primjereno djelovanje i aktivnosti (Morris i sur., 2014, prema Feng, 2016). Refleksija uključuje četiri komponente: opiši, razmisli, nauči i djeluj. (Rodgers, 2002, prema Feng, 2016). Autorica Feng (2016) u ovoj se fazi vodila Kolbovim (1985) vodičem za učenje postavljajući učenicima sljedeća pitanja:

1. Opiši: Što si napravio/la kako bi postigao/la svoj razvojni cilj, posebice izvan učionice?
2. Razmisli: Kako si se emocionalno i psihološki osjećao/la nakon proživljenog iskustva?
3. Nauči: Što si naučio/la a da je vezano uz rukovoditeljske zadatke?
4. Djeluj: Što ćeš napraviti u budućnosti kako bi se poboljšao/la akademski i profesionalno?

Autorica ističe kako je navedena pitanja najučinkovitije ukomponirati u aktivnosti pisanja jer se na taj način naglašava propitivanje pretpostavki i daje učenicima prilika za poboljšanje vlastitog djelovanja (Bridges i sur., 2010, prema Feng, 2016). Osim toga, učinkovite su i aktivnosti poput simulacija, igra uloga i grupnih diskusija (Kember i sur., 1996, prema Feng, 2016).

Evaluacija, kao posljednja faza ovog modela, ima za cilj pružiti povratnu informaciju učenicima i nastavniku o individualnom i grupnom napretku (Feng, 2016).

Za učinkovitiju primjenu opisanog modela, preporučuju se interaktivne aktivnosti za promicanje refleksivnog učenja i kritičkog razmišljanja, igre uloga s naglaskom na izazove i frustracije izazvanim međukulturalnim pregovaranjima, ali i integriranje Kolbovog modela (1985) nakon svake aktivnosti (Feng, 2016).

Kada je riječ o interkulturalnoj kompetenciji, autorica Lujčić (2015) govori o odgojno-obrazovnom alatu Autobiografija interkulturalnih susreta (AIS) koji se definira kao „ishod sustavnih nastojanja Vijeća Europe za poticanjem cjeloživotnog razvoja interkulturalne kompetencije“ (str. 34.).

Autorica Lujčić (2015) navodi kako autori AIS-a smatraju da njegova uporaba učenicima omogućuje usvajanje određenih kulturalnih znanja, stjecanje seta pozitivnih stavova te razvijanje brojnih vještina koje su potrebne da bi interkulturalni susret postao što uspješniji.

Navedeni odgojno-obrazovni alat uključuje mapu za učenike, priručnik za učitelje, set tekstnih kartica i set ilustracija. Učenička mapa može se ispunjavati samostalno ili uz pomoć učitelja te ona sadrži pitanja kojima je cilj voditi učenike prema dubljem promišljanju i analiziranju specifičnog interkulturalnog susreta. Priručnik za učitelje značajan je zbog praktičnih savjeta koji pojednostavljuju njegovu uporabu te su posebice korisni učiteljima koji nemaju odgovarajuću osposobljenost za poučavanje interkulturalne kompetencije. Set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete mogu se pronaći u setu tekstnih kartica i ilustracija, a temeljna svrha im je učenicima olakšati razumijevanje razgovora o

interkulturalnom susretu i učiteljima pojednostaviti početak i strukturu razgovora o interkulturalnom susretu (Lujčić, 2015).

Uporaba AIS-a u nastavi stranih jezika ima veliki potencijal u pridonosenju nastavnom okruženju koje podupire razvoj interkulturalne kompetencije (Lujčić, 2015). Pored toga, u skladu je s odgojno-obrazovnim ciljevima *Nastavnog plana i programa za osnovne škole* (2006), očekivanim učeničkim postignućima prema *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011) te ishodima kulturološke dimenzije građanske kompetencije Građanskoga odgoja i obrazovanja (2012), koje je od školske godine 2014./2015. potrebno uklopiti u nastavu stranih jezika (Lujčić, 2015).

5. Istraživanja o interkulturalnoj kompetenciji

U ovom dijelu prikazuju se rezultati onih istraživanja koja su obuhvatila nastavnike, studente i učenike stranih jezika, a koja se vežu uz interkulturalnu kompetenciju ili promicanje interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Broj istraživanja koja se bave ovom tematikom ograničen je u nacionalnom i međunarodnom kontekstu budući da postoji veći opseg istraživanja koja su se bavila određivanjem pojma interkulturalne kompetencije (Oberg, 1960; Hall, 1959; Chen i Starosta, 1996) i predlaganjem modela interkulturalne kompetencije (Bennet, 2002, prema Piršl, 2011; Bennet, 2017; Byram 1997; Byram, Nichols, Stevens, 2001).

Jedno od istraživanja koja su se bavila populacijom studenata je istraživanje autorice Piršl (2011) koja je obuhvatila populaciju od 304 studenta što uključuje i studente stranih jezika Sveučilišta u Rijeci i u Puli (populaciju čine studenti s Odjela za humanističke znanosti, Odjela za obrazovanje učitelja i odgojitelja te Odjela za studij na talijanskom) i istraživanjem nastojala ispitati stupanj poznavanja temeljnih karakteristika (pojam, ciljevi, vrijednosti) interkulturalizma odnosno interkulturalnog odgoja i obrazovanja kod studenata, utvrditi razinu etnocentrizma (u kojemu je vlastita kultura mjerilo procjene drugih kultura) i etnorelativizma (u kojemu se vlastita kultura uspoređuje s ostalim kulturama) kod studenata te ispitati stavove studenata o poželjnim interkulturalnim kompetencijama nastavnika za rad u kulturno pluralnim razredima.

Rezultati navedenog istraživanja pokazuju kako je znanje studenata o temeljnim obilježjima interkulturalizma zadovoljavajuće (određenje, ciljevi, vrijednosti) unatoč činjenici što sadržaji o interkulturalizmu nisu sustavno implementirani u sveučilišne nastavne programe. Također, uočavaju se pozitivni stavovi studenata prema interkulturalnim kompetencijama za rad u

kulturno pluralnim razredima, a stupanj etnorelativističke orijentacije među studentima kod ispitivanja razine interkulturalne usmjerenosti je viši (Piršl, 2011).

Istraživanje o poznavanju temeljnih odrednica interkulturalizma, stupnju zanimanja za teme iz područja interkulturalizma te mišljenju o njihovu uvođenju u pojedine nastavne predmete u osnovnoj i srednjoj školi između učenika polaznika dvojezičnih gimnazijskih programa i učenika polaznika redovitih gimnazija u Republici Hrvatskoj provela je autorica Ivanković (2017). Rezultati istraživanja pokazali su kako postoji statistički značajna razlika u poznavanju temeljnih odrednica interkulturalizma i to u korist učenika polaznika dvojezičnih gimnazijskih programa čime se potvrđuju dosadašnja promišljanja kako se takvim obrazovanjem, uz višejezičnu kompetenciju, promiče i razvija i interkulturalna kompetencija (Ivanković, 2017).

Breka i Petravić (2015) istraživale su u kojoj mjeri se hrvatski nastavnici stranih jezika u osnovnoj školi pridržavaju smjernica o interkulturalnom poučavanju u sklopu nastave iz stranih jezika, njihove percepcije o ciljevima i ishodima interkulturalnog poučavanja i praktičnu implementaciju interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika. Iz rezultata se može iščitati kako sudionici istraživanja daju prednost jezičnoj kompetenciji, a ne interkulturalnoj kompetenciji te da je poučavanje kulture uglavnom povezano s razvijanjem pozitivnih stavova prema različitim kulturama i usvajanjem kulturalnog znanja. Unatoč tome, sudionici istraživanja smatraju kako bi učenje o kulturi trebalo biti dio svakog nastavnog predmeta te da ono može pomoći u osvještavanju vlastite kulture i porijekla, ali ne u promjeni stavova učenika o drugim kulturama. Kada je riječ o praktičnoj implementaciji interkulturalne kompetencije, sudionici istraživanja preferiraju način poučavanja usmjeren na nastavnika te izbjegavaju primjenu autentičnih nastavnih materijala. Zanimljivo je kako u istraživanju postoji nepodudarnost između nastavnikovih znanja i uvjerenja s jedne strane i samo-percepcije o praksi kulturalnog poučavanja s druge strane (Breka, Petravić, 2015).

Sličnom tematikom bavio se autor Sercu (2006) u istraživanju u kojem su zahvaćeni nastavnici stranih jezika iz sedam zemalja (Belgija, Bugarska, Grčka, Meksiko, Poljska, Španjolska i Švedska). Istraživanje je pokazalo kako je znanje sudionika u skladu s onime što se očekuje od interkulturalnih nastavnika stranih jezika. Što se tiče vještina, uočen je nedostatak kod sudionika u cjelovitom razvijanju interkulturalne kompetencije među učenicima. Nadalje, istraživanjem se zaključilo da 80% ispitanika ima pozitivne stavove prema interkulturalnom nastavniku stranih jezika, ali da je njihov stav povezan s percepcijom o tome trebaju li se jezik i kultura poučavati zajedno ili odvojeno (Sercu, 2006).

Važno je spomenuti i istraživanje autorica Bagić i Vrhovac (2012) koje je bilo orijentirano na davanje odgovora na pitanje kako razvijati interkulturalnu kompetenciju učenika za vrijeme sudjelovanja u programima obrazovanja u inozemstvu (*study abroad*) te je kao takvo ukazalo na važnost korištenja etnografije u nastavi stranih jezika za razvijanje interkulturalne kompetencije dok traje studijski boravak učenika u inozemstvu. U istraživanju su sudjelovali hrvatski učenici srednjih škola koji su boravili u Velikoj Britaniji u sklopu studijskog boravka u stranoj zemlji. Rezultat istraživanja bio je detaljan popis aktivnosti, ciljeva i materijala zadataka koji se mogu koristiti za razvijanje interkulturalne kompetencije među učenicima za vrijeme studijskog boravka u stranoj zemlji. Aktivnosti koje su predložene u istraživanju uključuju pisanje vođenog dnevnika tijekom boravka u stranoj zemlji i zadatke za uočavanje kulturnih sličnosti i razlika između strane (u ovom slučaju engleske) i hrvatske kulture, jezika i govornika (Bagić, Vrhovac, 2012). Prema autoricama, cilj navedenih aktivnosti je „senzibiliziranje učenika na kulturne razlike i to kroz etnografske tehnike istraživanja: detaljno i sustavno promatranje i analiza svakodnevnih pojava na terenu, razvijanje vještine uočavanja i upoznavanja osobitosti tuđe i vlastite kulture, te kritički odnos prema stereotipima vezanim uz stranu kulturu” (Bagić, Vrhovac, 2012, str. 417).

6. Metodološki okvir

6.1 Problem istraživanja

Interkulturalna kompetencija postala je jednom od najvažnijih kompetencija u 21. stoljeću koje je prema autoricama Bedeković i Zrilić (2014) postalo vrijeme sve veće međuovisnosti kultura zbog čega se ideja interkulturalizma promatra kao „moguće rješenje za kvalitetan suživot u suvremenom multikulturalnom društvu” (str. 112). Da bi pojedinac postao što uspješniji u svijetu različitosti i konstantnog ispreplitanja raznih kultura, velika pozornost pridaje se implementaciji interkulturalnog odgoja i obrazovanja s naglaskom promicanja europskih vrijednosti i podupiranja europske dimenzije obrazovanja kao glavnom sastavnicom obrazovnih politika europskih zemalja (Bedeković, Zrilić, 2014).

Prema riječima autorica Bedeković i Zrilić (2014), za provođenje interkulturalnih načela u djelo, važnu ulogu imaju odgojno-obrazovni procesi s naglaskom na suvremeno strukturirane kurikulume koji sa svojim sadržajima, programima i metodama rada prezentiraju svijet učenicima iz različitih filozofskih kutova i širina te razgrađuju socijalne stereotipe, predrasude

i stigmatizaciju među ljudima. Osim toga, paralelno s osposobljavanjem mladih za razvijanje interkulturalne kompetencije, učitelje i nastavnike se potiče da rade na učenikovom prihvaćanju vlastitog identiteta i kulturnog nasljeđa što sve zajedno čini osnovu za izgradnju demokratskog društva ujedinjene Europe (Spajić-Vrkaš, 2014).

“Višeznačnost uloge nastavnika u procesu odgoja i obrazovanja za interkulturalne odnose ogleda se u činjenici da se razvoj njegovih odgojnih funkcija sve više nadopunjuje ulogom suradnika, koordinatora i kreatora novih odnosa prema stvarnom znanju i uspješnim interkulturalnim odnosima, ali i u organizaciji primjerenih oblika nastave koji će učenicima omogućiti ozračje međusobnog razumijevanja, interkulturalne osjetljivosti, ravnopravne interakcije i suradničkog učenja” (Bedeković, 2011, str. 276).

Iz navedenog proizlazi kako je uloga nastavnika vremenom postala zahtjevnija te kako razmišljanje o interkulturalnom pristupu nastavi i implementiranju interkulturalnih sadržaja postaje neizostavan element u obrazovanju i usavršavanju budućih nastavnika. O tome govori i Bedeković (2011), naglašavajući kako je razvijanje interkulturalne kompetencije jedna od temeljnih zadaća profesionalnog razvoja i cjeloživotnog obrazovanja nastavnika što znači da „predmetna, pedagoška, psihološka i didaktičko-metodička kompetencija više nije dovoljna za stjecanje nastavničke diplome za rad u suvremenome kulturno pluralnom društvu” (str. 145).

Međukulturalna osviještenost posebno je naglašena u nacionalnom kurikulumu stranih jezika što podrazumijeva razumijevanje i otkrivanje svijeta koji učenika okružuje, stjecanje znanja o različitim zemljama i ljudima koji govore stranim jezicima i time omogućuje informiranu komunikaciju što naposljetku učenika obogaćuje na osobnoj razini i na razini kulture i društva u cjelini (MZOS, 2019).

Iz navedenog se zaključuje kako je implementacija interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika postala neophodna za buduće nastavnike stranih jezika te da je adekvatan način implementiranja interkulturalnih sadržaja u nastavu stranih jezika ključan za razvijanje interkulturalne kompetencije među učenicima kako bi što uspješnije funkcionirali u suvremenom pluralističkom društvu.

Pregled dosadašnjih istraživanja ukazuje na to kako se pojam interkulturalne kompetencije istraživao ispitivanjem stavova i znanja studenata i učenika o navedenom pojmu kao i ispitivanjem stavova nastavnika i njihovog načina implementiranja interkulturalnih sadržaja u nastavu stranih jezika. Međutim, ne postoji istraživanje koje pored stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji, tj. budućih nastavnika, ispituje i njihove stavove o

implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika zbog čega se javlja potreba za preusmjerenjem pažnje na dosad neistraženo područje.

6.2 Istraživačko pitanje i ciljevi istraživanja i hipoteze

Temeljno istraživačko pitanje od kojeg se polazi u ovom istraživanju glasi: *Kakve stavove imaju studenti stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika?*

Na temelju postavljenog istraživačkog pitanja, opći ciljevi kao i specifični ciljevi i hipoteze za svaki opći cilj ovog istraživanja su sljedeći:

1. Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika.

Specifični ciljevi:

- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na spol.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju.

Hipoteze:

- H1: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na spol.
- H2: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija.
- H3: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.
- H4: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“.
- H5: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija.
- H6: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju.

2. Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika.

Specifični ciljevi:

- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na spol.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“.

- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija.
- Ispitati i analizirati stavove studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju.

Hipoteze:

- H7: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na spol.
- H8: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija.
- H9: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata.
- H10: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“.
- H11: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija.
- H12: Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju.

Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti i za kreiranje kasnijih preporuka i mehanizama za različite načine obrađivanja interkulturalne kompetencije na sveučilišnim studijima.

6.3 Varijable

Mrežnim anketnim upitnikom ispitane su zavisne i nezavisne varijable. Zavisne varijable odnose se na tvrdnje koje su svrstane u tri skupine: **Kultura u nastavi stranog jezika** (naglasak je na ciljevima nastave stranog jezika i na pojmu poučavanja kulture u nastavi stranih jezika) u kojoj su se putem prvih pet tvrdnji o ciljevima nastave stranih jezika ispitivali stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji, a putem drugih devet tvrdnji o pojmu poučavanja kulture u nastavi stranih jezika stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi

stranih jezika, **Interkulturalni pristup poučavanja stranog jezika-Vaše mišljenje** u kojoj su se ispitivali stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji te **Poticanje interesa za stranu kulturu među učenicima** gdje se tvrdnjama o tome potiču li navedene metode, tehnike i aktivnosti interes za stranu kulturu među učenicima ispitivalo o stavovima studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Nezavisne varijable odnose se na opće podatke o ispitaniku, a uključuju spol, godinu studija, sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata, upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika, mjesto studija i strani jezik kojeg studiraju.

6.4 Uzorak

Ciljanu populaciju istraživanja čine studenti/ce stranih jezika (engleski jezik i književnost i/ili njemački jezik i književnost) diplomskih studija nastavničkog modula na Sveučilištu u Zadru te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Kriterijem odabira navedenih gradova u kojima studenti pohađaju diplomatske studije nastavničkog modula željelo se provjeriti utječe li status grada kao multikulturene sredine na stavove studenata posebice iz razloga što za grad Rijeku stoji da je „luka različitosti“ (Dragojević Mijatović, 2008), za grad Zadar kako je multikulturalnost jedna od općih značajki snage grada na temelju provedene SWOT analize (IRMO, 2020), a za grad Osijek da je izrazito multikulturalna sredina u kojoj žive pripadnici čak 22 nacionalne manjine (NDC, 2017). Studenti/ce su grupirani/e prema spolu, godini studija (prva ili druga godina diplomskog studija nastavničkog modula), mjestu studiranja (Zadar, Osijek, Rijeka) te stranom jeziku kojeg studiraju (engleski jezik i/ili njemački jezik). S obzirom na to da je uzorak namjeran, demografski podatak o dobi ispitanika nije zatražen, ali se pouzdano može utvrditi kako se studenti/ce mogu većinskim dijelom svrstati u mladu populaciju.¹

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 146 sudionika; 63 ispitanika je u potpunosti riješilo mrežni anketni upitnik dok ih je 83 predalo mrežni anketni upitnik s nepotpunim odgovorima. U nastavku istraživanja, raspodjela ispitanika s obzirom na nezavisne varijable obuhvatit će i postotak ispitanika koji nisu odgovorili na određena pitanja dok će u daljnjoj analizi i interpretaciji podataka podaci ispitanika koji nisu dali odgovore na sva pitanja biti izostavljeni.

¹ Navedena kategorizacija ispitanika na studente nastavnike, tj. studente nastavničkog modula, u skladu je s preporukama za buduća istraživanja autora Sercu i Bandura (2005) u kojima naglašavaju važnost provođenja istraživanja koje bi obuhvatilo studente nastavnike s ciljem ispitivanja njihovih stavova o interkulturalnom pristupu nastavi stranih jezika.

U Tablici 1. prikazana je struktura ispitanika prema varijabli spol. Od ispitanika koji su na ovo pitanje odgovorili, 64 (43,8 %) ispitanika je ženskog spola, dok je 16 (11 %) ispitanika muškog spola. Ukupno 66 ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje što čini 45,2 % studenata.

Tablica 1. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli spol (N=80)

Spol	f²	%³
Muški	16	11
Ženski	64	43,8
Bez odgovora	66	45,2
Ukupno	146	100

Tablica 2. prikazuje koji strani jezik studenti studiraju. Odabir ponuđenih stranih jezika (engleski jezik i njemački jezik) ovisio je o tome koji su strani jezici ponuđeni na svim diplomskim studijima u Zadru, Osijeku i Rijeci. Od ukupnog broja ispitanika koji je odgovorio na navedeno pitanje, 63 (43,2 %) studira engleski jezik i književnost, a 35 (24 %) njemački jezik i književnost. Ukupan broj studenata koji studira i engleski jezik i književnost i njemački jezik i književnost iznosi 45 (30,8 %).

Tablica 2. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli strani jezik (N=98)

Strani jezik	f	%
Engleski jezik	63	43,2
Njemački jezik	35	24
Bez odgovora	48	32,8

² Raspodjela frekvencija

³ Postotak

Ukupno	146	100
Engleski jezik i njemački jezik	45	30,8

Što se tiče godine studija, 25 ispitanika (17,1 %) odgovorilo je da je na prvoj godini diplomskog studija nastavničkog smjera, 50 ispitanika (34,2 %) odgovorilo je da je na drugoj godini diplomskog studija nastavničkog smjera, a 5 ispitanika (3,4 %) odabralo je opciju „ostalo“ i navelo da su apsolvirani. Ukupno 66 ispitanika (45,2 %) nije odgovorilo na ovo pitanje. Raspodjela ispitanika prema varijabli godina studija prikazana je u Tablici 3.

Tablica 3. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli godina studija (N=80)

Godina studija	f	%
Prva godina diplomskog studija nastavničkog smjera	25	17,2
Druga godina diplomskog studija nastavničkog smjera	50	34,2
Ostalo	5	3,4
Bez odgovora	66	45,2
Ukupno	146	100

S obzirom na grad u kojem ispitanici studiraju, 27 ispitanika (18,5 %) studira u Rijeci, 28 ispitanika (19,2 %) u Osijeku, a 25 ispitanika (17,1 %) u Zadru. Ukupno 66 ispitanika nije dalo odgovor na ovo pitanje što čini 45,2 %. Raspodjela ispitanika prema varijabli mjesto studija nalazi se u Tablici 4.

Tablica 4. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli mjesto studija (N=80)

Mjesto studija	f	%
Rijeka	27	18,5
Osijek	28	19,2
Zadar	25	17,1
Bez odgovora	66	45,2
Ukupno	146	100

Na pitanje o sudjelovanju u ERASMUS programima za mobilnost studenata, odgovorilo je ukupno 83 ispitanika od 146 ispitanika. Odgovori pokazuju da 76 ispitanika (52,1 %) nikada nije sudjelovalo u ERASMUS programima za mobilnost studenata te da je 7 ispitanika (4,8 %) sudjelovalo u ERASMUS programima za mobilnost studenata. Ukupno 63 ispitanika (43,2 %) nije odgovorilo na ovo pitanje. U nastavku se nalazi Tablica 5. s raspodjelom odgovora ispitanika prema varijabli sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata. Nakon izrade kontingencijske tablice u programu IBM SPSS, uočljivo je kako je raspodjela studenata koji su sudjelovali u ERASMUS programima za mobilnost studenata podjednaka s obzirom na grad u kojem studiraju: dvoje studenata koje je bilo uključeno u ERASMUS programe za mobilnost studenata studira u gradu Rijeci, dvoje studenata u gradu Osijeku, a preostalih troje studenata u gradu Zadru.

Tablica 5. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata (N=83)

Sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata	f	%
Da	7	4,8
Ne	76	52,1
Bez odgovora	63	43,2
Ukupno	146	100

Pogledamo li ukupan postotak studenata koji je sudjelovao u ERASMUS programima za mobilnost, uočljivo je kako je samo 4,8 % studenata bio dio navedenih programa. Ovaj podatak može se povezati s izjavama nastavnika o tome organiziraju li programe razmjena za učenike koje su analizirane u istraživanju autora Sercu i Bandura (2005) koji su proveli sveobuhvatno empirijsko istraživanje na nastavnicima stranih jezika iz sedam različitih zemalja (Belgija, Bugarska, Grčka, Meksiko, Poljska, Španjolska i Švedska). Prema autorima, način na koji se programi razmjene za učenike percipiraju, uvelike utječe i na razinu efikasnog prenošenja interkulturalnih sadržaja učenicima i razvijanja njihove interkulturalne kompetencije (Sercu, Bandura, 2005). U spomenutom istraživanju, manji postotak nastavnika stranih jezika sudjeluje u učeničkim razmjenama u odnosu na one nastavnike koji tvrde kako tu ulogu preuzima škola (Sercu, Bandura, 2005).

Uzmemo li u obzir podatak o tome kako boravak studenata koji su izloženi različitostima za vrijeme sudjelovanja u programima za mobilnost omogućuje studentima spremnost i otvorenost u komunikaciji, bolje razumijevanje raznovrsnosti društvenih krugova u kojima se mogu naći u budućnosti kao i veći stupanj interkulturalne osjetljivosti (Manko, Bukvić, 2020), nameće se potreba za dubljim istraživanjima razloga zbog kojih se mali broj studenata odlučuje za sudjelovanje u programima za mobilnost te povezanosti između sudjelovanja u programima za mobilnost i željom za uključivanje u programe razmjena za učenike u osnovnim i srednjim školama kada postanu nastavnici stranih jezika. Kao što su spomenuli Sercu i Bandura (2005), važno je da nastavnici stranih jezika prepoznaju potencijal kojeg imaju programi razmjena za učenike za razvijanje interkulturalne kompetencije te da organiziraju adekvatnu pripremu učenika za sudjelovanje u programima razmjene za učenike kako bi im se omogućila prilika za interkulturalno učenje. Sudjelovanje studenata, koji su ujedno i budući nastavnici stranih jezika, u programima za mobilnost studenata moglo bi im dati uvid u prednosti programa razmjena za učenike te im poslužiti kao dobar temelj za pripremanje učenika za razvijanje interkulturalne kompetencije u takvom okruženju.

S obzirom na upoznatost studenata diplomskih studija nastavničkog smjera s pojmom „interkulturalni pristup“, ukupno 62 studenata (42,5 %) je odgovorilo kako je upoznato s navedenim pojmom, 21 student (14,4 %) naveo je kako nije upoznat s pojmom „interkulturalni pristup“, a 63 studenata (43,2 %) nije predalo odgovor na ovo pitanje. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ nalazi se u Tablici 6.

Tablica 6. Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ (N=83)

Upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“	f	%
Da	62	42,5
Ne	21	14,4
Bez odgovora	63	43,2
Ukupno	146	100

Iz navedenog proizlazi kako je većina studenata upoznata s navedenim pojmom, no s obzirom na to da je riječ o studentima koji su na nastavničkom smjeru diplomskih studija, postotak od 14,4 % studenata koji nikada nisu čuli za navedeni pojam nije zanemariv. U prilog tome ide i istraživanje provedeno na uzorku od 304 studenata sa Sveučilišta u Rijeci i Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli čiji su ciljevi prethodno navedeni u poglavlju o dosadašnjim istraživanjima o interkulturalnoj kompetenciji (Piršl, 2011). U navedenom istraživanju, skoro trećina studenata (24 %) nije bila upoznata s pojmom interkulturalizam te je navedeni podatak interpretiran kao poražavajući posebice iz razloga što „živimo u vrijeme sve veće globalizacije, migracija i kulturnog pluralizma u društvu, kako na europskoj tako i na svjetskoj razini“ (Piršl, 2011, str. 60).

Prije samog provođenja istraživanja u svrhu pisanja ovoga diplomskoga rada, na stranicama Filozofskog fakulteta u Osijeku i Rijeci te Sveučilišta u Zadru, detaljno su se pregledali izvedbeni planovi kolegija ponuđenih na diplomskim studijima nastavničkog smjera engleskog jezika i književnosti kao i njemačkog jezika i književnosti kako bi se dobio uvid o tome jesu li interkulturalni sadržaji prezentirani studentima. Kolegiji poput Metodike nastave engleskoga jezika, Metodike nastave njemačkoga jezika, Glotodidaktike i Školske prakse imaju za cilj prezentirati glavne ideje interkulturalnog pristupa u nastavi stranih jezika. U prilog tome ide i istraživanje (Mlinarević, Brust Nemet, 2010) u kojem je cilj bio ostvarivanje uvida u broj i sadržaje studijskih kolegija integriranih preddiplomskih i diplomskih petogodišnjih sveučilišnih studijskih programa za školskoga učitelja u Osijeku, Rijeci, Zadru i Splitu koji sadrže interkulturalne elemente te uvid u stavove osječkih studenata o interkulturalnim kompetencijama. Istraživanje je pokazalo kako svi analizirani sadržaji studija posjeduju

kolegije koji imaju interkulturalne elemente i pri tome omogućavaju studentima stjecanje interkulturalnih kompetencija za rad u osnovnim školama (Mlinarević, Brust Nemet, 2010).

Unatoč tome što se radilo o programima za školskog učitelja, navedeno istraživanje ukazalo je na važnost obrađivanja navedene tematike na studijskim programima i razvijanju interkulturalnih kompetencija budućih djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova koje bi trebali posjedovati kako bi bili u mogućnosti prenijeti učenicima iste. Upravo iz tog razloga nepoznavanje pojma „interkulturalnog pristupa“ od strane studenata diplomskih studija nastavnčkog smjera engleskog jezika i književnosti i njemačkog jezika i književnosti može poslužiti kao poticaj za detaljnije obrađivanje navedene tematike na kolegijima što je u skladu s izjavom kako bi „inicijalno obrazovanje budućih nastavnika na nastavnčkim fakultetima trebalo biti temeljeno na nastavi koja bi na egzemplaran način trebala predstavljati obrazac koji će nastavnici po završetku školovanja moći primjenjivati u vlastitoj praksi“ (Bedeković, 2011, str. 151).

6.5 Instrument

Za potrebe ovog istraživanja koristi se kvantitativna istraživačka metoda (Milas, 2009; Turjačanin i sur., 2006), a podaci su prikupljeni putem mrežnog anketnog upitnika. Mrežni anketni upitnik je sastavljen od otvorenih pitanja te tvrdnji (čestica) kojima se procjenjuju stavovi studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika te je sastavljen od četiri dijela. Prvi dio mrežnog anketnog upitnika ispituje opće podatke o ispitaniku kao što su spol, godina studija, strani jezik kojeg studiraju, mjesto studiranja, upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“, sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenta, vrsta mobilnosti te doticaj studenata sa stranom kulturom. Drugi dio mrežnog anketnog upitnika odnosi se na ukupno tri skupine pitanja kojima se ispituju stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. U prvoj skupini pitanja drugog dijela mrežnog anketnog upitnika naglasak je na element kulture u nastavi stranog jezika gdje su studenti izražavali vlastiti stav o važnosti ponuđenih ciljeva u nastavi stranih jezika te shvaćanju pojma kulture tijekom poučavanja stranog jezika, druga skupina pitanja obuhvaća tvrdnje vezane uz stavove studenata o interkulturalnom pristupu poučavanja stranog jezika, dok se treća skupina pitanja odnosi na stavove studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi, tj. studenti navode u kojoj mjeri navedene metode, tehnike i aktivnosti potiču interes za stranu kulturu među učenicima.

Procjena se vrši na klasičnoj skali Likertovog tipa od 1-5 (1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem). Pitanja u mrežnom anketnom upitniku preuzeta su iz instrumenta kojeg su koristili Sercu i Bandura (2005) te su prilagođena svrsi ovog istraživanja. Prilagodba instrumenta odnosi se na prijevod tvrdnji s engleskoga na hrvatski jezik, reduciranje irelevantnih čestica za svrhu ovog istraživanja te dodavanje čestica u trećoj skupini pitanja kojima se ispituju stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja na temelju nalaza iz drugih relevantnih istraživanja i radova spomenutih u 4. poglavlju (4. Implementacija interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika i njihov utjecaj na razvoj interkulturalnih kompetencija učenika).

Veći rezultat na svakoj skali označavao je pozitivniji stav prema predmetu mjerenja, stoga su sve tvrdnje koje su u mrežnom anketnom upitniku negativno formulirane prije provedbe testova i analiza rekodirane tako da sve imaju isti smjer, tj., prije procjene pouzdanosti rekodirane su varijable 5, 6, 8, 19, i 24 u drugoj skupini tvrdnji (primjer mrežnog anketnog upitnika nalazi se u prilogima diplomskog rada) da bi se izbjegle negativne korelacije među česticama. Za prikupljanje podataka koristilo se mrežno anketiranje. Razlog odabira mrežnog anketiranja prije svega očituje se u optimalnom i ekonomičnom rješenju s obzirom na epidemiološke mjere zbog virusa COVID-19.

6.6 Prikupljanje podataka

Proces prikupljanja podataka trajao je od početka ožujka do kraja travnja 2021. godine. Tehnika prikupljanja podataka bila je mrežno anketiranje, što znači da je instrument istraživanja bio mrežni anketni upitnik (Milas, 2009). Studenti su ispunjavali mrežni anketni upitnik kojeg su im prosljedili na e-mail adrese tajnici odsjeka na kojem studiraju, profesori koji su im nositelji obveznih kolegija i predstavnici Studentskog zbora. U svrhu dobivanja što većeg broja ispitanika za ovo istraživanje i poticanja studenata na rješavanje mrežnog anketnog upitnika, mrežni anketni upitnik bio je objavljen na društvenim mrežama stranica fakulteta koji su zahvaćeni ovim istraživanjem te u grupama studenata na društvenim mrežama. Svi ispitanici bili su informirani o tome da je ispunjavanje mrežnog anketnog upitnika u potpunosti anonimno te da će se prikupljeni podaci ovim istraživanjem koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada te eventualnog objavljivanja rada u znanstvenim časopisima.

6.7 Obrada podataka

Obrada podataka provedena je putem Statističkog programa za društvene znanosti (IBM SPSS, 20.0.). Metode koje su se koristile u obradi podataka su metode univarijatne statistike (frekvencije, postoci, aritmetička sredina, standardna devijacija) i bivarijatna statistika (Mann-

Whitney U test, Kruskal-Wallis test, kontingencijska tablica, jednosmjerna analiza varijance). Kako bi se utvrdile razlike među odgovorima na zavisnoj varijabli (spol, godina studija, sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata, upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika, mjesto studija, strani jezik) korištene su neparametrijske zamjene za nezavisne uzorke. Testovi statističke značajnosti provedeni su na razini rizika 5 %.

7. Rezultati istraživanja i interpretacija rezultata

Ispitanici su na svim tvrdnjama u sve tri skupine pitanja ocjenjivali u kojoj se mjeri slažu sa svakom navedenom tvrdnjom (1- u potpunosti se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- niti se slažem niti se ne slažem, 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem). Tablica 7. prikazuje deskriptivne pokazatelje **stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji** za prvi dio prve skupine pitanja, u kojoj M označava aritmetičku sredinu, a SD predstavlja standardnu devijaciju.

Analizom dobivenih podataka uočava se kako je najveća vrijednost aritmetičke sredine za tvrdnju „*Nastava stranog jezika bi trebala promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...)*“ (M=4,81; SD=0,496) pri čemu se 83,8 % ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom. Sljedeća tvrdnja koja ima najveću aritmetičku sredinu odnosi se na tvrdnju „*Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama*“ (M=4,71; SD=0,496) s kojom se u potpunosti slaže ukupno 80,9 % ispitanika. Nadalje, uočava se i visoka aritmetička sredina za tvrdnju „*Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati*“ (M=4,59; SD=0,758) pri čemu je 72,1 % ispitanika navelo kako se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 7. Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji (N=68)

	1	2	3	4	5	M	SD
<i>Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.</i>	0 %	2,9 %	7,4 %	17,6 %	72,1 %	4,59	,758
<i>Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.</i>	0 %	2,9 %	8,8 %	27,9 %	60,3 %	4,46	,781
<i>Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.</i>	1,5 %	0 %	5,9 %	11,8 %	80,9 %	4,71	,714
<i>Nastava stranog jezika bi trebala promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...).</i>	0 %	1,5 %	0 %	14,7 %	83,8 %	4,81	,496
<i>Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.</i>	1,5 %	2,9 %	13,2 %	23,5 %	58,8 %	4,35	,927

Iz navedenog proizlazi kako studenti imaju pretežito pozitivne stavove prema prvih pet tvrdnji navedenih u prvoj skupini pitanja koja označavaju ciljeve nastave stranih jezika što znači da ciljeve koji se odnose na upoznavanje učenika s kulturom i civilizacijom stranih zemalja, promicanje otvorenosti, pozitivnih stavova i razumijevanja učenika prema nepoznatim kulturama te bolje razumijevanje vlastitog identiteta i kulture učenika smatraju jako važnima.

Također ispitanici su izrazili pozitivne stavove i za tvrdnje koje se odnose na to da su ciljevi nastave stranih jezika pomaganje učenicima u savladavanju jezičnih sposobnosti koje su potrebne za čitanje strane literature, ali i za korištenje stranih jezika u praktične svrhe.

U prilog tome ide i literatura gdje je navedeno kako su jezik i kultura povezani te da je nemoguće naučiti u potpunosti drugi jezik bez da se istovremeno uči i njegova kultura kao što je nemoguće shvatiti kulturu drugog jezika bez znanja o tom drugom jeziku (Novak-Milić, 2006). Zanimljivo je spomenuti i podatak da je veći broj ispitanika izrazio potpuno slaganje s tvrdnjom kako je cilj nastave stranog jezika promicati one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika za praktične svrhe (83,8 %) nego s tvrdnjom kako je cilj nastave stranog jezika pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg će poučavati (60,3 %). I o tome govori autorica Novak-Milić (2006) ističući kako je broj onih učenika kojima je svladavanje znanja o jeziku jedini cilj malobrojan te da je „međukulturalna kompetencija“, tj. interkulturalna kompetencija za većinu učenika jednako važna, a katkada i važnija od visoke jezične kompetencije. Iz toga se može zaključiti kako su ispitanici istraživanja za ovaj diplomski rad pokazali pozitivne stavove prema onim ciljevima koji su u skladu s preferencijama učenika koji uče strani jezik te da bi u svom budućem radu mogli adekvatno prepoznati potrebe učenika kojima budu predavali.

Također, važno je istaknuti i kako su ispitanici pokazali pozitivne stavove o tome kako je u nastavi stranog jezika važno razviti i bolje razumijevanje vlastitog identiteta i kulture što je i navedeno kao cilj u *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* (2010) gdje se ističe njegovanje vrijednosti kulturnog identiteta Republike Hrvatske uz podržavanje i njegovanje vrijednosti interkulturalizma i poštovanja različitosti (Mijatović i sur., 2000, prema Mandarić Vukušić, 2014). O važnosti razumijevanja vlastitog identiteta i kulture govori i autorica Bilić-Štefan (2008) navodeći analiziranju izjava turista o osobinama Hrvata kao jednu od aktivnosti koja bi se mogla koristiti u nastavi stranog jezika za razvijanje svijesti o vlastitoj kulturi, ali i za osvješćivanje učenika o predrasudama. Drugim riječima, „usporedbama je cilj podsjetiti i osvijestiti značajke vlastite kulture, vlastitog jezika i pogleda na svijet“ (Novak-Milić, 2006, str. 272).

U Tablici 8. prikazani su deskriptivni pokazatelji **stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji** za drugu skupinu pitanja. Analizom dobivenih podataka uočava se kako tvrdnja „Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina“ ($M=4,70$; $SD=,554$) ima najveću aritmetičku sredinu pri čemu se 75% ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Sljedeća tvrdnja s najvećom aritmetičkom sredinom je „Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice“ ($M=4,56$;

SD=0,753) s kojom se 68,8 % ispitanika u potpunosti slaže. Nakon nje slijedi tvrdnja „*U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika*“ (M=4,47; SD=0,796) s kojom se u potpunosti slaže 59,4 % ispitanika. Sljedeća tvrdnja s visokom aritmetičkom sredinom je „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ (M=4,36; SD=0,824) s kojom se ukupno 50 % studenata u potpunosti slaže.

Tvrdnja s najmanjom aritmetičkom sredinom je „*Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama*“ (M=1,4; SD=0,938) s kojom se uopće ne slaže 76,6 % ispitanika. Nakon toga slijedi tvrdnja s niskom aritmetičkom sredinom koja glasi „*Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno*“ (M=1,50; SD=0,854) s kojom se 64,1 % ispitanika uopće ne slaže. Sljedeća tvrdnja s niskom aritmetičkom sredinom je tvrdnja „*Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa*“ (M=1,73; SD=1,027) s kojom se 57,8 % studenata uopće ne slaže. Naposljetku, tvrdnja s niskom aritmetičkom sredinom odnosi se i na tvrdnju „*Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika*“ (M=1,81; SD=1,125) s kojom se uopće ne slaže ukupno 53,1 % ispitanika.

Tablica 8. Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji (N=64)

	1	2	3	4	5	M	SD
<i>U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.</i>	1,6 %	12,5 %	23,4 %	32,8 %	29,7 %	3,77	1,065
<i>Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.</i>	1,6 %	0 %	35,9 %	32,8 %	29,7 %	3,89	,893
<i>Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.</i>	3,1 %	9,4 %	28,1 %	31,3 %	28,1 %	3,72	1,076
<i>Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.</i>	9,4 %	18,8 %	28,1 %	28,1 %	15,6 %	3,22	1,201

<i>Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.</i>	39,1 %	26,6 %	25 %	6,3 %	3,1 %	2,08	1,088
<i>Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.</i>	64,1 %	28,1 %	4,7 %	0 %	3,1 %	1,50	,854
<i>Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.</i>	0 %	4,7 %	7,8 %	34,4 %	53,1 %	4,36	,824
<i>Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.</i>	53,1 %	26,6 %	12,5 %	1,6 %	6,3 %	1,81	1,125
<i>Što više učenici znaju o stranoj kulturi, to su i tolerantiji.</i>	6,3 %	4,7 %	6,3 %	34,4 %	48,4 %	4,14	1,139
<i>U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.</i>	1,6 %	1,6 %	4,7 %	32,8 %	59,4 %	4,47	,796
<i>Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.</i>	1,6 %	6,3 %	14,1 %	37,5 %	40,6 %	4,09	,971
<i>Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.</i>	0 %	0 %	4,7 %	20,3 %	75 %	4,70	,554
<i>Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.</i>	4,7 %	9,4 %	37,5 %	23,4 %	25 %	3,55	1,112
<i>Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.</i>	3,1 %	7,8 %	17,2 %	23,4 %	48,4 %	4,06	1,125
<i>Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.</i>	0 %	3,1 %	6,3 %	21,9 %	68,8 %	4,56	,753
<i>Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno</i>	6,3 %	20,3 %	26,6 %	25 %	21,9 %	3,36	1,213

<i>razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.</i>							
<i>Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.</i>	23,4 %	37,5 %	23,4 %	12,5 %	3,1 %	2,34	1,072
<i>Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.</i>	76,6 %	15,6 %	3,1 %	0 %	4,7 %	1,41	,938
<i>Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.</i>	57,8 %	18,8 %	18,8 %	1,6 %	3,1 %	1,73	1,027
<i>Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.</i>	0 %	6,3 %	9,4 %	34,4 %	50 %	4,28	,881
<i>Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.</i>	39,1 %	32,8 %	18,8 %	4,7 %	4,7 %	2,03	1,098
<i>Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.</i>	1,6 %	1,6 %	14,1 %	32,8 %	50 %	4,28	,881
<i>Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.</i>	15,6 %	37,5 %	37,5 %	4,7 %	4,7 %	2,45	,975
<i>Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.</i>	50 %	25 %	25 %	4,7 %	3,1 %	4,14	1,067

Iz navedenog je uočljivo kako su veće aritmetičke sredine prisutne kod onih tvrdnji koje su pozitivno formulirane osim iznimki koje se odnose na tvrdnje da: 1) na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, 2) bi nastavnik trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim

manjinama, 3) interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima te da su 4) glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima jezični problemi, a ne kulturalne razlike gdje su aritmetičke sredine niske. Nadalje, podaci upućuju i na niže vrijednosti aritmetičkih sredina kod onih tvrdnji koje su negativno formulirane.

Na temelju ovih rezultata može se zaključiti kako studenti imaju pozitivne stavove prema razvijanju interkulturalne kompetencije među učenicima i da zagovaraju integrirani pristup poučavanja stranog jezika i kulture. O ovome govore i autori Sercu i Bandura (2005) koji su u analizi i interpretaciji rezultata istraživanja provedenog na nastavnicima stranih jezika iz sedam zemalja naglasili kako postoje dva tipa nastavnika stranih jezika: 1) onaj nastavnik koji je za integrirani pristup poučavanja stranog jezika i kulture i 2) onaj nastavnik koji je protiv integriranog pristupa poučavanja stranog jezika i kulture. Oni nastavnici koji spadaju pod prvu kategoriju smatraju kako je poučavanje kulture jednako važno kao i poučavanje stranog jezika te da je moguće integrirati ta dva aspekta u nastavi stranog jezika, da poučavanje interkulturalne kompetencije čini učenike tolerantnijima prema drugim kulturama i da bi svi nastavnici, ne samo nastavnici stranih jezika, trebali poučavati interkulturalnu kompetenciju. Nadalje, autori su spomenuli i kako nastavnici ovog tipa smatraju da bi svi učenici trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina te da je moguće poučavati interkulturalnu kompetenciju u školskim uvjetima (Sercu, Bandura, 2005).

S druge strane, drugi tip nastavnika ima mišljenje kako se interkulturalna kompetencija ne može usvojiti u školi, kako poučavanje o interkulturalnoj kompetenciji samo potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i ne doprinosi razvijanju pozitivnih stavova prema drugim kulturama, kako bi se interkulturalna kompetentnost trebala razvijati samo među onim učenicima koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina te kako je interkulturalnu kompetenciju nemoguće poučavati u školi (Sercu, Bandura, 2005). Uzimajući u obzir gore analizirane podatke studenata i spoznaje iz literature, može se zaključiti kako se većina studenata zahvaćena ovim istraživanjem može svrstati u prvi tip nastavnika koji ima pozitivne stavove o razvijanju interkulturalne kompetencije među učenicima stranog jezika.

Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika ispitivali su se preostalim tvrdnjama u prvoj skupini pitanja orijentiranim na pojam poučavanja kulture te tvrdnjama u trećoj skupini pitanja gdje su se navele metode, tehnike i aktivnosti za koje su studenti izražavali stav o tome u kojoj mjeri one potiču interes za stranu kulturu među učenicima.

U Tablici 9. prikazani su deskriptivni pokazatelji stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika za drugu skupinu pitanja koja su fokusirana na pojam „poučavanje kulture“ u nastavi stranih jezika.

Analizom dobivenih podataka vidljivo je kako najveću aritmetičku sredinu ima tvrdnja „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama*“ (M=4,82; SD=0,421) s kojom se u potpunosti slaže 83,8 % ispitanika. Sljedeća tvrdnja s visokom aritmetičkom sredinom je tvrdnja „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture*“ (M=4,79; SD=0,442) za koju je ukupno 80,9 % studenata navelo da se u potpunosti slaže. Nakon navedene tvrdnje slijedi tvrdnja „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama*“ (M=4,66; SD=0,784) s kojom se u potpunosti slaže ukupno 79,4 % ispitanika. Tvrdnja s visokom aritmetičkom sredinom odnosi se i na tvrdnju „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film, ...)*“ (M=4,57; SD=0,630) s kojom se slaže 64,7 % ispitanika. Tvrdnja s najmanjom aritmetičkom sredinom u ovoj skupini pitanja je tvrdnja „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ (M=4,04; SD=0,781) s kojom se samo 29,4 % ispitanika u potpunosti slaže.

Tablica 9. Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika (N=68)

„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači...	1	2	3	4	5	M	SD
<i>Pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.</i>	0 %	2,9 %	19,1 %	48,5 %	29,4 %	4,04	,781
<i>Pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.</i>	0 %	0 %	1,5 %	17,6 %	80,9 %	4,79	,442
<i>Pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.</i>	0 %	2,9 %	8,8 %	30,9 %	57,4 %	4,43	,779
<i>Pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...)</i>	0 %	0 %	7,4 %	27,9 %	64,7 %	4,57	,630
<i>Razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.</i>	1,5 %	1,5 %	5,9 %	11,8 %	79,4 %	4,66	,784
<i>Promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.</i>	2,9 %	2,9 %	4,4 %	25 %	64,7 %	4,46	,937
<i>Promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.</i>	1,5 %	1,5 %	13,2 %	35,3 %	48,5 %	4,28	,861
<i>Promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,</i>	4,4 %	2,9 %	5,9 %	13,2 %	73,5 %	4,49	1,044
<i>Promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.</i>	0 %	0 %	1,5 %	14,7 %	83,8 %	4,82	,421

Iz navedenog se uočava kako sve tvrdnje imaju pretežito visoku aritmetičku sredinu te kako većina studenata povezuje poučavanje kulture s promicanjem sposobnosti uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama, pružanjem informacija o svakodnevnom životu i običajima druge kulture, razvijanjem stavova otvorenosti i tolerancije, pružanjem bogatog iskustva izražavanja kulture i promicanjem refleksije o kulturalnim razlikama.

O tome koliko je kultura važan aspekt poučavanja stranog jezika govori autorica Prtljaga (2008) navodeći da se “kultura nalazi u srcu učenja jezika“ (str. 73) te da je nemoguće odvojiti kulturu od učenja stranog jezika. Nadalje, stavovi studenata u skladu su i s onime što autorica Prtljaga (2008) govori u svome radu, a veže se uz znanje koje bi učenik koji uči strani jezik trebao posjedovati. Znanje učenika prema riječima autorice ne obuhvaća samo jezične vještine (čitanje, pisanje, slušanje i govorenje), već i kategorije koje su specifične za danu kulturu, kao što su „obrasci svakodnevnog ponašanja, popularna kultura, ideje, vjerovanja, percepcija, artefakti, ponašanje institucija, povijest, geografija, književnost, slikarstvo, glazba, spol, klasa i dob“ (Prtljaga, 2008, str. 73). Na to se nadovezuje i razvijanje interkulturalne kompetencije među učenicima koja podrazumijeva „prilagodljivost, toleranciju, prihvaćanje tuđih stajališta, empatiju, fleksibilnost, kulturnu svijest, kao i svijest i kritičko stajalište prema konceptima etnocentričnosti i prihvaćanja stereotipa” (Prtljaga, 2008, str. 74). Također, o važnosti kulture u nastavi saznajemo iz sljedećeg citata:

“uloga učitelja je konstantno razvijati razumijevanje odnosa između kultura u čemu nam može pomoći i proučavanje njihove povijesti i civilizacije, tradicije karakterističnih vjerovanja i ponašanja pojedinih društvenih grupa unutar pluralnoga društva koja se ističu svojom posebnosću u odnosu spram dominantne kulture, etničnosti, rase, religije, tjelesnih i/ili mentalnih sposobnosti, spolnog i/ili rodnog usmjerenja“ (Sablić, 2001, str. 131, prema Begić, Šulentić Begić, 2018).

Kada usporedimo spoznaje iz literature sa stavovima studenata za gore predstavljene tvrdnje može se zaključiti kako su stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika u skladu s inicijativom uvođenja i uspostavljanja interkulturalnog obrazovanja na institucionalnoj razini što bi značilo da bi svi nacionalni nastavni planovi i programi trebali usmjeravati školsku djecu tako da razumiju “strano” i različitost u društvima (Prtljaga, 2008).

Deskriptivni pokazatelji **stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika** prikazani su i u Tablici 10. za treću skupinu pitanja u kojima su studenti izražavali vlastiti stav o tome potiču li navedene aktivnosti interes za stranu kulturu među učenicima.

Najveću aritmetičku sredinu ima tvrdnja „*učeničke razmjene*“ (M=4,77; SD=0,580) s kojom se u potpunosti slaže ukupno 44,6 %, a slaže ukupno 32,3 % ispitanika. Nakon nje slijedi tvrdnja „*školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju*“ (M=4,74; SD=0,567) s kojom se u potpunosti slaže 80 % studenata. Tvrdnja s velikom aritmetičkom sredinom odnosi se i na tvrdnju

„interkulturalni projekti“ (M=4,42; SD=0,864) s kojom se u potpunosti slaže ukupno 58,5 % ispitanika. Tvrdnja „interaktivno učenje“ (M=4,37; SD=0,858) također ima veliku aritmetičku sredinu s kojom se slaže u potpunosti ukupno 55,4 % ispitanika.

Tvrdnja s najmanjom aritmetičkom sredinom odnosi se na tvrdnju „čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima“ (M=3,58; SD=1,144) s kojom se u potpunosti slaže samo 26,2 % studenata.

Tablica 10. Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika (N=65)

	1	2	3	4	5	M	SD
<i>-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju</i>	0 %	0 %	6,2 %	13,8 %	80 %	4,74	,567
<i>-učeničke razmjene</i>	0 %	1,5 %	20 %	32,3 %	44,6 %	4,77	,580
<i>-video konferencije s govornicima stranog jezika</i>	3,1 %	0 %	20 %	32,3 %	44,6 %	4,15	,956
<i>-interkulturalni projekti</i>	1,5 %	3,1 %	6,2 %	30,8 %	58,5 %	4,42	,864
<i>-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima</i>	1,5 %	9,2 %	16,9 %	36,9 %	35,4 %	3,95	1,022
<i>-igre uloga</i>	4,6 %	9,2 %	27,7 %	23,1 %	35,4 %	3,75	1,173
<i>-kritičke diskusije</i>	0 %	6,2 %	18,5 %	24,6 %	50,8 %	4,20	,955
<i>-interaktivno učenje</i>	0 %	6,2 %	6,2 %	32,3 %	55,4 %	4,37	,858
<i>-reflektivno učenje</i>	0 %	9,2 %	10,8 %	35,4 %	44,6 %	4,15	,956

<i>- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)</i>	3,1 %	7,7 %	21,5 %	32,3 %	35,4 %	3,89	,1,077
<i>-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima</i>	4,6 %	12,3 %	29,2 %	27,7 %	26,2 %	3,58	1,144
<i>-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi</i>	6,2 %	13,8 %	23,1 %	15,4 %	41,5 %	3,72	1,305

Na temelju ovih podataka može se zaključiti kako studenti za najučinkovitije poticanje interesa za stranu kulturu među učenicima smatraju učeničke razmjene, školske izlete, ekskurzije u stranu zemlju, interkulturalne projekte i interaktivno učenje. Ono što je zanimljivo u navedenim podacima je činjenica kako su studenti dali prednost onim aktivnostima koje se ne mogu provoditi unutar razredne učionice u školskim uvjetima. U skladu s ovime je i literatura koja navodi „da se strani jezik najbolje uči u okruženjima u kojima se govori kao materinji” ali naravno uz prethodno senzibiliziranje učenika prema stranim pojavama (Prtljaga, 2008, str. 74).

Prema odgovorima studenata, vidljivo je kako su aritmetičke sredine velike za aktivnosti poput interkulturalnih projekata, videokonferencija s izvornim govornicima, interaktivnog učenja, kritičkih diskusija i reflektivnog učenja. I navedeni stavovi studenata imaju uporište u literaturi prema kojoj su interkulturalni projekti i ostvarivanje komunikacije i interakcije pripadnika različitih kultura preko posebnih softvera koji imaju namjenu iniciranja i promoviranja interkulturalnog učenja učinkovit način za razvijane interkulturalne kompetencije posebice u slučajevima kada nije moguće organizirati ekskurzije u stranu zemlju (Prtljaga, 2008). Studenti su izrazili pozitivne stavove i za korištenje autentičnih književnih tekstova i novinskih članaka u nastavi za što autorica Prtljaga (2008) ističe kako se često koristi u nastavi stranih jezika kao jedan od djelotvornih alternativnih načina razvijanja interkulturalne kompetencije među učenicima.

Prednosti u literaturi mogu se pronaći i za primjenu interaktivnog učenja u nastavi za koje su ispitanici također pokazali pozitivne stavove. Prema autorici Popović (2007), interaktivno učenje kao metoda koja se koristi u nastavi utječe na viši nivo motivacije u razredu te potiče suradnju i odgovornost među učenicima. Autorica ističe kako učenici kroz ovu metodu uče o uvažavanju tuđih stavova, zajedništvu, toleranciji, ali i komunikaciji temeljenoj na

međusobnom razumijevanju (Popović, 2007) što sve zajedno čini dobar temelj za usvajanje i razvijanje interkulturalne kompetencije.

O pozitivnim stranama upotrebe kritičkih diskusija u nastavi prema kojima su studenti izrazili pozitivne stavove također se govori u literaturi. Budući da pretpostavke za kritičko mišljenje pored poznavanja procesa učenja te ovladavanja specifičnim i socijalnim vještinama koje se mogu uvježbavati, mijenjati i unaprjeđivati uključuju i cilj poučavanja koji rezultira razumijevanjem i mogućnošću primjene naučenog (Grozđanić, 2009), razumljivo je kako se kritičke diskusije smatraju neophodnom metodom u nastavi pomoću koje bi se razvijala interkulturalna kompetencija među učenicima budući da naglasak nije na samom memoriranju činjenica nego na upotrebi usvojenog znanja na praktičnim primjerima.

Studenti su pokazali i pozitivne stavove prema reflektivnom učenju koje se u literaturi spominje kao „dublji pristup učenju koji omogućava učeniku uočiti vezu između prošlosti i budućnosti te stvarnosti i onoga što se uči u učionici“ (Dewey, 1933; Eyler, 2001; Herington i Weaven, 2008, prema Pongračić, Marinac, 2020, str. 99). Nadalje, navode se i istraživanja (Turnley, 2007; Ash i Clayton, 2004; 2009; Motley i Sturgil, 2013, prema Pongračić, Marinac, 2020) koja pokazuju prednosti ove metode u odgojno obrazovnome procesu, s naglaskom kako navedena metoda omogućuje povezivanje različitih aspekata života i učenja u jedinstvenu cjelinu.

Upravo ovakav način usvajanja kulturalnih sadržaja u nastavi gdje učenici nisu pasivni primatelji informacija u skladu je s jednom od smjernica koje autor Byram (1994) navodi da je potrebno slijediti prilikom obrađivanja kulturoloških sadržaja u udžbenicima prema kojoj se od učenika traži aktivno sudjelovanje u različitim interpretacijama o svijetu i fenomenima koji se javljaju u stranoj kulturi, a koje mogu uspoređivati s odgovarajućim fenomenima u svojoj kulturi vodeći računa o njihovim sličnostima i razlikama.

Stav ispitanika o tome kako čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima najmanje od ponuđenih aktivnosti/metoda potiče interes za stranu kulturu među učenicima pronalazi se i u literaturi gdje stoji kako je udžbenike potrebno nadopunjavati autentičnim tekstovima budući da sadržaj vremenom zastarijeva te da je učenike važno informirati o aktualnim događajima iz strane kulture (Gaši, 2019). Praksa nadopunjavanja tekstova udžbenika o stranoj kulturi s autentičnim tekstovima o stranoj kulturi, suvremenim metodama poučavanja u nastavi kao i ekskurzijama i interkulturalnim projektima, u skladu je i sa *Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije iz 2014. godine* gdje se posebno ističe inicijativa zamjene paradigme koja je usmjerena isključivo na evaluiranje ishoda učenja

količinom zapamćenih činjeničnih informacija s onom paradigmom koja se temelji na vrednovanju usvojenog ne samo znanja već i vještina i kompetencija.

U Tablici 11. prikazani su odgovori studenata na otvoreno pitanje vezano za njihov doticaj sa stranom kulturom gdje se govore strani jezici ili strani jezik kojeg će poučavati. Iz odgovora studenata na ovo otvoreno pitanje uočava se kako studenti rijetko odlaze u zemlje u kojima se govori engleski, da su mediji neizostavan element u njihovom doticaju sa stranom kulturom te da je strana zemlja u koju studenti najčešće odlaze Njemačka. Iako studenti ne borave često u stranim zemljama u kojim se govori strani jezik (u ovom slučaju engleski jezik), to ne znači da će u budućnosti imati poteškoća u razvijanju interkulturalne kompetencije među učenicima kojima budu predavali engleski jezik. O tome govore Byram i sur. (2002) naglašavajući kako nastavnik stranog jezika ne mora poznavati sve o stranoj kulturi te kako one informacije koje nastavnik odluči prezentirati svojim učenicima ne ovise o tome je li nastavnik boravio u toj strani ili nije. Pored poticanja učenika da razvijaju sposobnost promatranja i uočavanja kulturalno različitih situacija, jedna od važnijih zadaća „interkulturalnog nastavnika“ je pomaganje učenicima u postavljanju pitanja i interpretiranje njihovih odgovora (Byram i sur., 2002).

Tablica 11. Odgovori studenata o njihovom doticaju sa stranom kulturom gdje se govore strani jezici ili strani jezik kojeg će poučavati (N=34)

<i>Nisam nikad putovala u zemlje u kojima se govori engleski jezik, ali naučila sam puno o kulturi kroz filmove i sadržaje na internetu</i>
<i>Nisam posjetio zemlju u kojoj je službeni jezik engleski.</i>
<i>Nisam se školovala ni duže boravila u stranoj zemlji. Čitala sam knjige i učila na fakultetu.</i>
<i>Nisam se školovala u stranoj zemlji ali sam jako često imala priliku posjetiti Njemačku gdje mi teta živi već dugi niz godina (u Hamburgu).</i>
<i>Nisam školovana niti sam boravila u stranoj zemlji. Putujem jednom godišnje kada je situacija normalna, no sada nisam bila nigdje 2 godine.</i>
<i>Nisam u doticaju s kulturom govornika jezika kojeg studiram, ne poznajem originalne govornike niti živim niti sam živjela u takvoj zemlji.</i>
<i>Ništa od navedenog.</i>
<i>Ništa od navedenog. Jedini doticaj s američkom/britanskom kulturom do sada su bili masovni mediji i razni izvori popularne kulture.</i>
<i>Njemačku posjećujem jednom godišnje i ostanem tjedan do dva dana.</i>
<i>Odrasla sam u Njemačkoj, išla sam tamo u školu i stalno sam u doticaju s drugim kulturama kroz putovanja.</i>
<i>Odrasla sam uz crtiće na njemačkom jeziku, a prije Corone sam često putovala u Njemačku.</i>

<i>Osobno se nisam nikada školovala u nekoj drugoj zemlji, odnosno u zemljama u kojima se govori engleski ili njemački jezik. No, tijekom godina sam se družila s ljudima koji su dolazili iz tih zemalja te sam dobila utisak o takvoj stranoj kulturi koja će mi kasnije koristiti pri poučavanju.</i>
<i>Posjećujem par puta godišnje strane zemlje</i>
<i>Posjetila sam Njemačku nekoliko puta i u stalnom sam doticaju s njihovom kulturom jer imam rodbinu tamo i izravnih veza s Nijemcima.</i>
<i>Pošto živim s djedom koji je cisti njemac te ne zna hrvatski, smatram da sam od malena dosta u dodiru s njemačkom kulturom. Gledam sto više putovati, te sam jedan semestar provela u Bratislavi. (Ceepus program)</i>
<i>Preko interneta, filmova i video igara. Nisam bio stranim zemljama gdje je glavni govorni jezik engleski.</i>
<i>Prije faksa sam nekoliko mjeseci proveo u Irskoj, a trenutno se sa stranim kulturama susrećem gledanjem stranih filmova, serija, youtube videa, te razgovorima s erasmus kolegama.</i>
<i>Radila sam mjesec ipo dana u Njemačkoj te posjećujem s vremena na vrijeme roditelje koji tamo žive zadnjih par godina.</i>
<i>Radio sam na kruzeru Royal Caribbean kompanije gdje su bile prisutne sve rase i kulture.</i>
<i>Rođena sam u Njemačkoj te sam tamo pohađala dječiji vrtić i prvi razred osnovne škole. Imam prijatelje i rodbinu u Njemačkoj i stanujem u turističkom gradu te se za vrijeme sezone služim njemačkim jezikom, kao i drugim stranim jezicima. Isto tako svake godine putujem negdje, npr. Prošle godine sam bila u Austriji</i>
<i>Rođena sam u Njemačkoj te sam tamo živjela do 6. godine, odnosno prije pohađanja 1. razreda. U Njemačkoj se nisam školovala, odnosno nisam pohvađala jaslice i vrtić. Posjećujem rodbinu u Njemačkoj jednom u dvije godine.</i>
<i>Strane zemlje posjećujem bar jednom godišnje, najčešće Austriju i Njemačku.</i>
<i>Strane zemlje posjećujem jednom godišnje. Nikada se ni u jednoj nisam školovala, ali sam bila na razmjeni učenika (7 dana) u Berlinu u srednjoj školi. Svoje poznavanje kulture obogaćujem i gledanjem britanskih te njemačkih serija, kao i praćenjem kulturnih događanja u drugim zemljama.</i>
<i>Stranu zemlju toga govornog područja posjetila sam jednom tijekom jednomjesečne edukacije (London), no u stalnom sam kontaktu s izvornim govornicima toga jezika i kulture.</i>
<i>Studiram njemački jezik, a s obzirom da u Njemačkoj i Austriji imam mnogo rodbine, već sam mnogo puta bila u posjeti zemljama njemačkog govornog područja. Osim toga, odradila sam i mjesec dana praktikuma u Karlsruhe te smatram da dobro poznajem kulturu. Također smo se s nekim informacijama susreli i na predavanjima naših profesorica iz Austrije.</i>
<i>Svaki mjesec u Irsku</i>
<i>Svakodnevno slušam jezik koji ću poučavati, bilo u sklopu nastave ili u slobodno vrijeme preko medija i društvenih mreža.</i>
<i>Školovao sam se jedan semestar u Austriji i jedan semestar u Poljskoj. Moj doticaj s kulturama gdje je taj jezik najzastupljeniji je na primjerenom razini, budući da sam imao kolegije na studiju upravo o tome, a i na razne načine sam imao doticaj s tim kulturama (filmovi, serije, videoigre, politika, itd.)</i>
<i>Tjedan dana razmjene učenika u srednjoj školi.</i>
<i>U njemačkoj sam boravila do svoje 9.godine. unazad 5 godina sezonski odem raditi na 2,3 mjeseca godišnje</i>
<i>U Njemačkoj sam bila tri puta. Svaki put sam bila samo u posjeti, najduže 10 dana.</i>
<i>U srednjoj školi sam bila na razmjeni tjedan dana.</i>
<i>U srednjoj školi sam provela 10 dana u Velikoj Britaniji u sklopu programa SOL (Sharing one language).</i>
<i>U Velikoj Britaniji sam boravio tjedan dana u ljeto 2014. godine</i>

Tablica 12. prikazuje odgovore onih studenata koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost u kojima su ukratko opisali provedenu vrstu mobilnosti. Iako je samo sedam studenata navelo kako je sudjelovalo u Erasmus programima za mobilnost studenata, odgovore na navedeno otvoreno pitanje dalo je ukupno devet studenata budući da su se osvrnuli i na ona iskustva sa stranom kulturom koja nisu bila u sklopu Erasmus programa za mobilnost studenata. I u ovom otvorenom pitanju vidljiva je visoka zastupljenost posjećivanja Njemačke i Austrije i to na duži vremenski period. Iskustva studenata u ovakvoj vrsti studijskih boravaka svakako mogu biti korisna u njihovom budućem radu nastavnika s obzirom da su prošli kroz „kulturalni šok“ što će im pomoći u pripremi aktivnosti za učenike. Kao ključne faze za poticanje iskustvenog učenja spominju se faza pripreme (*preparatory phase*) u kojoj učenici izražavaju vlastita očekivanja od boravka u stranoj zemlji, faza na terenu (*fieldwork phase*) za vrijeme koje su učenici uključeni u drugu kulturu svim osjetilima te reflektiraju na vlastita iskustva uz pomoć nastavnika i faza daljnjih aktivnosti (*follow-up phase*) gdje je naglasak na analiziranju i uspoređivanju doživljenog iskustva (Byram i sur., 2002).

Tablica 12. Odgovori studenata o vrsti mobilnosti (N=9)

<i>Austrija, Graz jedan semestar i Rijeka jedan semestar</i>
<i>Bila sam jedino na Erasmus + projektu od 10 dana u Berlinu ovo ljeto. Naziv projekta bio je Sport as a Mechanism for Social Inclusion of Marginalized Youth.</i>
<i>Njemačka, četiri mjeseca, studijski boravak</i>
<i>Oba duža boravka su bila neke vrste ljetne škole. Prva je bila preko Goethe instituta i trajalo je mjesec dana u Njemačkoj. Druga je bila između druge i treće godine preddipl i bilo je preko fakulteta. Trajalo je mjesec dana i bilo u Austriji.</i>
<i>Riječ je bila o dvojednom studijskom boravku u Kekedu (Mađarska) u sklopu projekta na temu Kulturnih različitosti i njegovanja baštine.</i>
<i>Studijski boravak, Parma, Italija</i>
<i>Sudjelovala sam u razmjeni studenata, ali ne u sklopu Erasmus programa. Boravila sam mjesec dana u Njemačkoj gdje sam u jednoj firmi odrađivala praktikum.</i>
<i>Trenutno sam na erasmusu u Osijeku, a inače studiram u Mostaru. Ovo mi je zadnji semestar na diplomskom studiju i ovdje ću provesti ukupno pet mjeseci.</i>
<i>U svrhu studijskog boravka. Jedan semestar u Toruńu, Poljska i jedan semestar u Grazu, Austrija.</i>

U nastavku teksta slijedi interpretacija rezultata kojima se nastojala istražiti povezanost između nezavisnih i zavisnih varijabli. Nakon provedenog Kolmogorov-Smirnov testa, utvrđeno je kako distribucija podataka statistički značajno odstupa od normalne raspodjele zbog čega se

koristila neparametrijska zamjena za t test, Mann-Whitney U test i Kruskal-Wallis test kada su u pitanju bile nezavisne varijable s dvije ili više mjerenih osobina.

7.1 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na spol

Proveden je Mann-Whitney U test kako bi provjerili hipotezu da postoji statistički značajna razlika u medijanama o stavovima o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na spol. Za tvrdnju, „*Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama*“ utvrđeno je da se rezultati žena statistički značajno razlikuju od muškaraca ($U=106,5$, $z=-5,39$, $p<0,05$) pri čemu se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=0$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$). Utvrđena je velika veličina efekta spola na stav o navedenoj tvrdnji ($r=-0,6$).

Rezultati žena statistički se značajno razlikuju od muškaraca i za tvrdnje „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ ($U=148,000$, $z=-2,471$, $p<0,05$) pri čemu se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=1$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$) te „*Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama*“ ($U=64,000$, $z=-4,163$, $p<0,05$) s kojom se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=2$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=3$, $Q_{3-1}=1$). Utvrđena je srednja veličina efekta spola na stav o tvrdnji „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ ($r=-0,3$), a velika veličina efekta spola za tvrdnju „*Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama*“ ($r=-0,52$).

7.2 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na godinu studija

Proveden je Kruskal-Wallis test kao bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanama stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji između studenata koji su na prvoj godini diplomskog studija, drugoj godini diplomskog studija ili absolventi. Tvrdnja u kojoj se ispitalo na kojoj su godini studija ispitanici obuhvaćala je tri ponuđena odgovora: prva godina diplomskog studija, druga godina diplomskog studija i opciju „ostalo“ gdje su oni studenti koji nisu na prvoj ili drugoj godini diplomskog studija naveli da su absolventi. Utvrđeno je kako ni za jednu tvrdnju koja mjeri stavove studenata o interkulturalnoj kompetenciji nema statistički značajne razlike u medijanama.

7.3 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na sudjelovanje u Erasmus programima za mobilnost studenata

Proveden je Mann-Whitney U test kako bi provjerili postoji li statistički značajna razlika u medijanama o stavovima o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na sudjelovanje u Erasmus

programima za mobilnost studenata između onih studenata koji jesu sudjelovali u ERASMUS programima za mobilnost studenata i onih koji nisu sudjelovali u ERASMUS programima za mobilnost studenata. Tvrdnja je bila dihotomna te su studenti odgovarali s „da“ i „ne“ odgovorima. Za petu tvrdnju, „*Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture*“ utvrđeno je da se rezultati onih studenata koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata statistički značajno razlikuju od onih studenata koji nisu sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata ($U=102,000$, $z=-2,055$, $p<0,05$) pri čemu se studenti koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost ($C1=5$, $Q_{3-1}=0$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji u navedenim programima nisu sudjelovali ($C2=5$, $Q_{3-1}=1$). Utvrđena je mala veličina efekta spola na stav o navedenoj tvrdnji ($r=-0,25$).

Rezultati studenata koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata statistički se značajno razlikuju od studenata koji nisu sudjelovali u navedenim programima i za tvrdnje „*Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku*“ ($U=59,500$, $z=-2,265$, $p<0,05$) pri čemu se studenti koji nisu sudjelovali u programima ($C2=3$, $Q_{3-1}=2$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji su sudjelovali u programima ($C1=2$, $Q_{3-1}=2$) te „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ ($U=72,500$, $z=-2,086$, $p<0,05$) s kojom se studenti koji su sudjelovali u programima ($C1=5$, $Q_{3-1}=0$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji nisu sudjelovali u programima ($C2=4$, $Q_{3-1}=1$). Utvrđena je srednja veličina efekta sudjelovanja u Erasmus programima za studente na stav o tvrdnji „*Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku*“ ($r=-0,3$), a mala veličina efekta ove nezavisne varijable za tvrdnju „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ ($r=-0,26$).

7.4 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika

Nakon provedenog Mann Whitney U testa uočava se statistički značajna razlika u stavovima između studenata koji su upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ u nastavi stranog jezika i onih studenata koji nisu upoznati s navedenim pojmom (tvrdnja je bila dihotomna te su studenti odgovarali s „da“ i „ne“ odgovorima) za tvrdnje „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ ($U=226,500$, $z=-2,484$, $p<0,05$) pri čemu

se studenti koji su upoznati s pojmom (C1=5, Q₃₋₁=1) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji se nisu upoznali s pojmom (C2=4, Q₃₋₁=2) i „*Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine*“ (U=216,000, z=-2,504, p<0,05) pri čemu se oni studenti koji nisu upoznati s navedenim pojmom (C2=3, Q₃₋₁=2) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od onih studenata kojima je pojam „interkulturalni pristup“ u nastavi stranog jezika poznat (C1=2, Q₃₋₁=2). Utvrđene su srednje veličine efekta upoznatosti s pojmom „interkulturalni pristup“ na stavove o navedenim tvrdnjama (r=-0,3).

7.5 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na mjesto studija

Proveden je Kruskal-Wallis test kako bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanima stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji između studenata koji studiraju u Rijeci, Osijeku i Zadru. Tvrdnja kojom se ispitivalo mjesto studija ispitanika prezentirana postavljena je kao pitanje s višestrukim odabirom. Nakon provedenog testa utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u medijanima za tvrdnje „*Nastava stranog jezika bi trebala...promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...)*“ ($\chi^2(2, N=64)=6,443$, p<0,05), „*Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice*“ ($\chi^2(2, N=64)=8,683$, p<0,05), „*Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama*“ ($\chi^2(2, N=64)=9,967$, p<0,05) te „*Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama*“ ($\chi^2(2, N=64)=6,186$, p<0,05). Iako je utvrđena statistički značajna povezanost između mjesta studija i navedenih tvrdnji, mjesto studija ne objašnjava znatnu proporciju varijance zavisne varijable stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji ($\eta^2 = 0,102$ za tvrdnju „*Nastava stranog jezika bi trebala...promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...)*“, $\eta^2 = 0,137$ za tvrdnju „*Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice*“, $\eta^2 = 0,15$ za tvrdnju „*Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama*“, $\eta^2 = 0,098$ za tvrdnju „*Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim*

ljudima i kulturama“) što ne ukazuje na značajnu povezanost između mjesta studija i stavova o interkulturalnoj kompetenciji studenata.

7.6 Stavovi studenata o interkulturalnoj kompetenciji s obzirom na strani jezik kojeg studiraju

Proveden je Kruskal-Wallis test kao bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanima stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji između studenata koji studiraju engleski jezik i književnost, njemački jezik i književnost i engleski jezik i književnost i njemački jezik i književnost zajedno. Za tvrdnju kojom se ispitalo koji strani jezik ili strane jezike studiraju ispitanici bila su dva ponuđena odgovora (engleski jezik i njemački jezik) te su ispitanici mogli odabrati više od jednog odgovora ukoliko studiraju oba strana jezika. Utvrđeno je kako ni za jednu tvrdnju koja mjeri stavove studenata o interkulturalnoj kompetenciji nema statistički značajne razlike u medijanima.

7.7 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na spol

Nakon provedenog Mann Whitney U testa uočava se statistički značajna razlika u stavovima između studenata muškog i ženskog spola za tvrdnje „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture*“ (U=246,500, z=-2,110, p<0,05), pri čemu se žene (C1=5, Q₃₋₁=0) statistički češće slažu od muškaraca (C2=5, Q₃₋₁=1), „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama*“ (U=182,500, z=-3,501, p<0,05), s kojom se žene (C1=5, Q₃₋₁=0) statistički češće slažu od muškaraca (C2=4,5, Q₃₋₁=1), „*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...promicati empatiju prema koji pripadaju drugim kulturama*“ (U=155,000, z=-3,759, p<0,05), pri čemu se žene (C1=5, Q₃₋₁=0) statistički češće slažu od muškaraca (C2=3,50, Q₃₋₁=2) te „*Poučavanje kulture znači...promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama*“ (U=234,500, z=-2,557, p<0,05) s kojom se žene (C1=5, Q₃₋₁=0) statistički značajno češće slažu od muškaraca (C2=5, Q₃₋₁=1). Utvrđena je mala veličina efekta spola na stav za prvu (r=-0,25) navedenu tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture*“) te srednja veličina efekta spola na stavove za navedenu drugu (r=-0,42) tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama*“), treću (r=-0,45) tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranog jezika znači...promicati empatiju prema koji pripadaju drugim kulturama*“) i četvrtu (r=-0,31) tvrdnju („*Poučavanje kulture znači...promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama*“).

Nadalje, kada govorimo o onim tvrdnjama koje također ispituju stavove studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavu stranih jezika te su orijentirane na metode, tehnike i aktivnosti koje potiču ili ne potiču interes za stranu kulturu među učenicima, uočava se statistički značajna razlika u stavovima između studenata muškog i ženskog spola za sljedeće tvrdnje: „*školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju*“ ($U=130,000$, $z=-3,714$, $p<0,05$), s kojom se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=0$) statistički češće slažu od muškaraca ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$), „*učeničke razmjene*“ ($U=190,500$, $z=-2,207$, $p<0,05$), pri čemu se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=0$) statistički češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=5$, $Q_{3-1}=1$), „*video konferencije s govornicima stranog jezika*“ ($U=164,300$, $z=-2,039$, $p<0,05$), s kojom se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=1$) statistički češće slažu od muškaraca ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$), „*kritičke diskusije*“ ($U=135,500$, $z=-2,630$, $p<0,05$), pri čemu se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=1$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=3,5$, $Q_{3-1}=1$), „*interaktivno učenje*“ ($U=140,500$, $z=-2,609$, $p<0,05$), s kojom se žene ($C1=5$, $Q_{3-1}=1$) statistički češće slažu od muškaraca ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$), „*reflektivno učenje*“ ($U=133,500$, $z=-2,655$, $p<0,05$), pri čemu se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=1$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=3$, $Q_{3-1}=2$), „*Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži pet ilustracija koje predstavljaju interkulturalne susrete)*“ ($U=148,500$, $z=-2,295$, $p<0,05$), s kojom se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=2$) statistički češće slažu od muškaraca ($C2=3$, $Q_{3-1}=2$), „*čitanje tekstova koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima*“ ($U=163,500$, $z=-1,997$, $p<0,05$), pri čemu se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=2$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od muškaraca ($C2=3$, $Q_{3-1}=1$) te „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi*“ ($U=141,000$, $z=-2,445$, $p<0,05$) s kojom se žene ($C1=4$, $Q_{3-1}=2$) statistički češće slažu od muškaraca ($C2=3$, $Q_{3-1}=1$).

Utvrđena je mala veličina efekta spola na stav za drugu- „*učeničke razmjene*“ ($r=-0,27$), treću- „*video konferencije s govornicima stranog jezika*“ ($r=-0,25$), sedmu- „*Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži pet ilustracija koje predstavljaju interkulturalne susrete)*“ ($r=-0,28$) i osmu- „*čitanje tekstova koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima*“ ($r=-0,25$) gore navedenu tvrdnju te srednja veličina efekta spola na stavove za gore navedenu prvu- „*školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju*“ ($r=-0,46$), četvrtu- „*kritičke diskusije*“ ($r=-0,33$), petu- „*interaktivno učenje*“ ($r=-0,32$), šestu- „*reflektivno učenje*“ ($r=-0,33$) te devetu- „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi*“ ($r=-0,30$) tvrdnju koje su orijentirane na metode, tehnike i aktivnosti koje (ne) potiču interes za stranu kulturu među učenicima.

7.8 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija

Proveden je Kruskal-Wallis test kao bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanima stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika između studenata koji su na prvoj godini diplomskog studija, drugoj godini diplomskog studija ili apsolventi. Utvrđeno je kako ni za jednu tvrdnju koja mjeri stavove studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika nema statistički značajne razlike u medijanima za ove tri skupine ispitanika.

7.9 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u Erasmus programima za mobilnost studenata

Proveden je Mann-Whitney U test kako bi provjerili postoji li statistički značajna razlika u prosječnim rezultatima o stavovima studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u Erasmus programima za mobilnost studenata. Za tvrdnju, „*Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži pet ilustracija koje predstavljaju interkulturalne susrete)*“ utvrđeno je da se rezultati onih studenata koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata statistički značajno razlikuju od onih studenata koji nisu sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata ($U=64,000$, $z=-2,158$, $p<0,05$) pri čemu se studenti koji su sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost ($C1=5$, $Q_{3-1}=1$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji u navedenim programima nisu sudjelovali ($C2=4$, $Q_{3-1}=2$). Utvrđena je mala veličina efekta spola na stav o navedenoj tvrdnji ($r=-0,27$).

7.10 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u nastavi stranog jezika

Nakon provedenog Mann Whitney U testa uočava se statistički značajna razlika u stavovima studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika između studenata koji su upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ u nastavi stranog jezika i onih studenata koji nisu upoznati s navedenim pojmom za tvrdnje „*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ ($U=263,500$, $z=-2,387$, $p<0,05$) pri čemu se studenti koji nisu upoznati s pojmom ($C2=5$, $Q_{3-1}=1$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji su se upoznali s pojmom ($C1=4$, $Q_{3-1}=0$), „*igre uloga*“ ($U=235,000$, $z=-2,100$, $p<0,05$) pri čemu se oni studenti koji nisu upoznati s navedenim pojmom ($C2=5$, $Q_{3-1}=2$) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od onih studenata kojima je pojam „interkulturalni pristup“ u nastavi stranog jezika poznat ($C1=4$, $Q_{3-1}=2$), „*čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim*

udžbenicima“ (U=208,500, z=-2,532, p<0,05) s kojom se studenti koji nisu upoznati s pojmom (C2=4, Q₃₋₁=1) statistički češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji su upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ (C1=3, Q₃₋₁=1) te „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova u kulturi*“ (U=227,500, z=-2,241, p<0,05) pri čemu se studenti koji nisu upoznati s pojmom (C2=5, Q₃₋₁=1) statistički značajno češće slažu s navedenom tvrdnjom od studenata koji su se upoznali s pojmom (C1=3,5, Q₃₋₁=2). Za tvrdnje „*igre uloga*“ (r=-0,26) i „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova u kulturi*“ (r=-0,28) utvrđena je mala veličina efekta, a za tvrdnje „*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ (r=-0,30) i „*čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima.*“ (r=-0,31) srednja veličina efekta upoznatosti s pojmom „interkulturalni pristup“ na stavove studenata.

7.11 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija

Proveden je Kruskal-Wallis test kako bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanima stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika između studenata koji studiraju u Rijeci, Osijeku i Zadru. Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u medijanima za tvrdnje „*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti učenicima informacije o povijesti geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ ($\chi^2(2,N=63)=7,945$, p<0,05), „*interkulturalni projekti*“ ($\chi^2(2,N=63)=7,725$, p<0,05), „*interaktivno učenje*“ ($\chi^2(2,N=63)=11,589$, p<0,05), „*reflektivno učenje*“ ($\chi^2(2,N=63)=11,169$, p<0,05), te „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova u kulturi*“ ($\chi^2(2,N=63)=7,337$, p<0,05). Iako je utvrđena statistički značajna povezanost između mjesta studija i navedenih tvrdnji, mjesto studija ne objašnjava znatnu proporciju varijance zavisne varijable stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika ($\eta^2 = 0,128$ za prvu tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti učenicima informacije o povijesti geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“), $\eta^2 = 0,124$ za drugu tvrdnju („*interkulturalni projekti*“), $\eta^2 = 0,186$ za treću tvrdnju („*interaktivno učenje*“), $\eta^2 = 0,180$ za četvrtu tvrdnju („*reflektivno učenje*“) te $\eta^2 = 0,118$ za gore navedenu petu tvrdnju („*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova u kulturi*“)) što ne ukazuje na značajnu povezanost između mjesta studija i stavova o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika.

7.12 Stavovi studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju

Proveden je Kruskal-Wallis test kako bi se utvrdilo postoje li razlike u medijanima stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika između studenata

koji studiraju engleski jezik i književnost, njemački jezik i književnost i engleski jezik i književnost i njemački jezik i književnost zajedno. Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u medijanima za tvrdnje „*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ ($\chi^2(2,N=63)=5,324$, $p<0,05$) i „*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...promicati refleksiju o kulturalnim razlikama*“ ($\chi^2(2,N=63)=5,011$, $p<0,05$). Iako je utvrđena statistički značajna povezanost između stranog jezika kojeg studiraju i navedenih tvrdnji, strani jezik ne objašnjava znatnu proporciju varijance zavisne varijable stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika ($\eta^2 =0,085$ za prvu tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...pružiti informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“), $\eta^2 =0,080$ za gore navedenu drugu tvrdnju („*Poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači...promicati refleksiju o kulturalnim razlikama*“)) što ne ukazuje na značajnu povezanost između stranog jezika i stavova o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika.

Na temelju navedenih rezultata, zaključuje se kako spol ima statistički značajan utjecaj na tvrdnje: „*Nastava stranog jezika bi trebala...promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama*“ u prvom dijelu prve skupine pitanja, „*Poučavanje kulture znači...pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture*“, „*Poučavanje kulture znači...razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama*“, „*Poučavanje kulture znači...promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama*“, „*Poučavanje kulture znači...promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama*“ u drugom dijelu prve skupine pitanja, „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“, „*Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama*“ u drugoj skupini pitanja te „*školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju*“, „*učeničke razmjene*“, „*video konferencije s govornicima stranog jezika*“, „*kritičke diskusije*“, „*interaktivno učenje*“, „*reflektivno učenje*“, „*Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)*“, „*čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima*“ i „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi*“ u trećoj skupini pitanja. S obzirom na rezultate prihvaćamo hipotezu H7 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na spol), ali odbacujemo hipotezu H1 (Postoji statistički

značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na spol).

Analiza rezultata pokazala je kako žene statistički značajno češće nego muškarci smatraju kako bi poučavanje kulture u nastavi stranih jezika značilo razvijanje stavova otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama, promicanje empatije prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama kao i promicanje sposobnosti uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama. Rezultati se mogu povezati i s nalazima literature prema čemu su se žene pokazale interkulturalno osjetljivijima u odnosu na muškarce (Gojević, 2018, Holma, Nokelainen i Tirri, 2009). Kao potencijalno objašnjenje, valja istaknuti navode autorice Marović (2009) prema kojima djeca od onog trenutka kada su si dala pripadajuću rodnu oznaku, usvajaju i rodno određena ponašanja prezentirana od strane institucija obitelji, odgojno-obrazovnih sustava i medija što rezultira površnim generalizacijama o rodovima, odnosno rodnim stereotipima. Iz toga proizlazi potreba za osvještavanjem djece i mladih o rodnim stereotipima kao i poticanjem uzajamnog razumijevanja i empatije kako bi se radilo na razvijanju veće razine interkulturalne osjetljivosti, ali i spremnosti na adekvatno razvijanje interkulturalne kompetencije budućih nastavnika stranih jezika među učenicima kojima budu predavali. Razvijenija interkulturalna osjetljivost kod žena u odnosu na muškarce može objasniti i podatak ovog istraživanja o tome kako žene statistički češće od muškaraca smatraju kako od ponuđenih metoda, tehnika i aktivnosti, interes za stranu kulturu među učenicima potiču one aktivnosti koje uključuju suradničko i interaktivno učenje te neposredan kontakt sa stranom kulturom.

Rezultati su pokazali kako godina studija ne utječe statistički značajno na stavove studenata o interkulturalnoj kompetenciji ni na stavove studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika zbog čega odbacujemo H2 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija) i H8 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na godinu studija).

Za sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata pokazalo se kako ima statistički značajan utjecaj za tvrdnje „*Nastava stranog jezika bi trebala...pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture*“ u prvom dijelu prve skupine pitanja, „*Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku*“, „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja*

stranog jezika“ u drugoj skupini pitanja i „*Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)*“ u trećoj skupini što nije dovoljno za prihvaćanje H3 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata) i H9 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata).

Ipak, zanimljivo je kako se oni studenti koji su sudjelovali u ERASMUS programima za mobilnost studenata statistički češće slažu s tvrdnjom kako bi nastava stranog jezika trebala razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture za razliku od onih studenata koji nisu sudjelovali u takvoj vrsti mobilnosti. O tome govore i Byram i sur. (2002) ističući kako tijekom boravka u stranoj zemlji ono što je strano postaje poznato, a ono što je poznato postaje strano budući da se vlastita kultura i identitet sagledavaju iz jedne sasvim druge perspektive. Nadalje, ovo istraživanje je pokazalo kako se studenti koji nisu sudjelovali u ERASMUS programima za razmjenu studenta statistički značajno češće slažu s tvrdnjom kako bi prije uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu stranog jezika učenici trebali posjedovati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku za razliku od onih studenata koji nisu sudjelovali u ovim programima. Moguće je pretpostaviti kako razlog za ovakvu podjelu u stavovima studenata leži u tome što su studenti koji su bili uključeni u ERASMUS programe za mobilnost tijekom boravka u stranoj zemlji iskusili kako je interkulturalna kompetencija samo djelomično vezana uz znanje, a da preostale dimenzije (sposobnosti i stavovi) u takvoj vrsti okruženja više dolaze do izražaja (Byram i sur., 2002). Autori pored toga navode kako bi nastavnici stranih jezika trebali pomoći učenicima u uspješnom komuniciranju s pripadnicima drugih kultura te ih poučavati vještini analiziranja budući da je učenje o kulturi i razvijanje interkulturalne kompetencije proces koji traje cijeli život (Byram i sur., 2002).

Rezultati su pokazali kako upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika ima statistički značajan utjecaj na tvrdnje „*Poučavanje kulture znači... pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje*“ u drugom dijelu prve skupine pitanja“, „*Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine*“, „*Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika*“ u drugoj skupini pitanja te „*igre uloga*“, „*čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima*“ i „*odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi*“ u trećoj skupini pitanja na temelju čega odbacujemo H4

(Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup u poučavanju stranog jezika), i H10 (Postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup u poučavanju stranog jezika).

Unatoč tome što su H4 i H10 odbačene, valja istaknuti kako studenti koji nisu upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika statistički značajno češće smatraju kako poučavanje kulture u nastavi stranih jezika znači pružanje učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje, da na nastavi stranog jezika učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine te kako aktivnosti poput čitanja tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima i odgovaranja na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi potiču interes za stranu kulturu među učenicima. Na temelju ovih rezultata može se očitati kako oni studenti koji nisu upoznati sa značenjem pojma „interkulturalni pristup“ smatraju kako bi nastava stranog jezika trebala biti orijentirana na lingvističke kompetencije te da bi nastava stranih jezika povremeno trebala biti obogaćena interkulturalnim sadržajima iz udžbenika koji se uglavnom svode na prikaz geografskih, povijesnih i političkih činjenica o stranoj zemlji što sve zajedno pruža „turistički pogled“ na određenu zemlju (Šenjug, Cesarec, 2012). Ovakvo gledište nastave stranih jezika odgovara pristupu usmjerenom na informacije koji se zamijenio pristupom orijentiranim na razvijanje sposobnosti analiziranja različitih kulturalnih sredina (Byram i sur., 2002). Iz toga proizlazi zaključak kako bi studente trebalo detaljnije upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika jer bi na taj način mogli postaviti adekvatne ciljeve nastave stranog jezika i organizirati nastavu stranog jezika na način da postavljene ciljeve i ostvare.

Za nezavisnu varijablu mjesto studija utvrđeno je kako statistički značajno utječe na tvrdnje „Nastava stranog jezika bi trebala...promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...)“ u prvom dijelu prve skupine pitanja, „Poučavanje kulture znači...pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje“ u dugom dijelu prve skupine pitanja, „Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice“, „Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama“, „Pružanje dodatnih informacija o kulturi

ćini ućenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama“ u drugoj skupini pitanja te „interkulturalni projekti“, „interaktivno ućenje“, „reflektivno ućenje“ i „odgovaranje na pitanja nakon proćitanih tekstova o kulturi“ u trećoj skupini pitanja što ipak nije dovoljno za prihvaćanje H5 (Postoji statistiĉki znaćajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija) i H11 (Postoji statistiĉki znaćajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na mjesto studija).

Statistiĉkom analizom utvrđeno je i kako nezavisna varijabla strani jezik statistiĉki znaćajno utjeće samo na tvrdnje *„Poućavanje kulture znaći...pružitii ućenicima informacije o povijesti, geografiji i politićkim uvjetima strane zemlje“ i „Poućavanje kulture znaći...promicati refleksiju o kulturalnim razlikama“* u drugom dijelu prve skupine pitanja zbog ćega se odbacuju H6 (Postoji statistiĉki znaćajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju) i H12 (Postoji statistiĉki znaćajna razlika u stavovima studenata stranih jezika o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika s obzirom na strani jezik kojeg studiraju).

8. Preporuke za različite načine obrađivanja interkulturalne kompetencije na sveučilišnim studijima i za buduća istraživanja

Na temelju prikazanih rezultata moguće je definirati preporuke koje bi poslužile kao smjernice za različite načine obrađivanja interkulturalne kompetencije na sveučilišnim studijama:

- Detaljnije obrađivanje interkulturalnih sadržaja na diplomskim studijima stranih jezika-budući da nezanimljiv postotak studenata (25,3 %) nije upoznat s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranih jezika, studente bi se na samom početku diplomskog studija trebalo upoznati s terminološkim odrednicama pojma te detaljno prezentirati načine promicanja interkulturalne kompetencije među učenicima osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta s naglaskom na primjere iz prakse kako bi bili upoznati i s tradicionalnim, ali i alternativnim metodama, tehnikama i aktivnostima koje bi mogli koristiti u nastavi stranih jezika s ciljem promicanja interkulturalne kompetencije među učenicima. U sklopu nastavne prakse koja je obvezan dio programa na sveučilištima u RH za studente stranih jezika, studente bi se moglo poticati da pored osmišljavanja aktivnosti kojima bi razvijali vještine slušanja, govorenja, čitanja i pisanja među učenicima, osmisle i one aktivnosti kojima bi unaprjeđivali interkulturalnu kompetenciju učenika.
- Poticanje studenata na sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata-s obzirom na to da je od ukupnog broja studenata koji su sudjelovali u istraživanju, samo 8,43 % studenata bilo uključeno u navedene programe, važno je studentima, posebice budućim nastavnicima stranih jezika, prezentirati pozitivne strane uključivanja u takvu vrstu programa, predložiti aktivnosti uz pomoć kojih bi reflektirali na doživljena interkulturalna iskustva i razvijali vlastitu interkulturalnu kompetenciju te ih detaljno uputiti u postupak prijave na ERASMUS programe za studente iz razloga što im takvo iskustvo pomaže u prihvaćanju različitosti, razbijanju stereotipa i razvijanju svijesti međukulturalnosti (Pokasić i sur., 2019), ali i u pripremanju budućih učenika za učeničke razmjene (Sercu, Bandura, 2005).

Interkulturalna kompetencija kao istraživačka tema nedovoljno je istražena u nacionalnom kontekstu kruga znanstvenika i istraživača, a posebice kada je riječ o istraživanjima koja uključuju nastavnike stranih jezika koji su na samom početku nastavničke profesije i imaju zadatak aktivno raditi na ostvarivanju ciljeva predstavljenih u pet područja stranih jezika za različite cikluse u *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* (2011): slušanje, govorenje, čitanje, pisanje i međukulturalno djelovanje. Istraživanja koja bi uključivala navedenu populaciju

poslužila bi za kreiranje detaljnijih smjernica ne samo za poboljšanje i unapređivanje programa sveučilišnih studija, već i za uvođenje sustavnijih promjena na razini općeg obveznog i srednjoškolskog programa.

Budući da je ovo istraživanje obuhvatilo samo studente diplomskih studija nastavnčkog modula engleskog jezika i književnosti i njemačkog jezika i književnosti na Sveučilištu u Zadru, Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, novija istraživanja bi mogla obuhvatiti populaciju studenata svih diplomskih studija u RH nastavnčkog modula koji studiraju i ostale ponuđene strane jezike i nastavnike koji imaju samo godinu dana radnog iskustva u odgojno-obrazovnim ustanovama kako bi se dobila realističnija slika o tome kako bi studenti i nastavnici početnici implementirali usvojeno znanje sa sveučilišnih studija u praksi.

Osim toga važno je i dublje istražiti razloge zbog kojih se mali broj studenata odlučuje za sudjelovanje u programima za mobilnost te vidjeti postoji li povezanosti između sudjelovanja u programima za mobilnost i željom za uključivanje u programe razmjena za učenike u osnovnim i srednjim školama kada postanu nastavnici stranih jezika budući da je to jedan aspekt koji je nedovoljno istražen u znanstveno-istraživačkom krugu.

Također, iako se u ovom radu u teorijskom dijelu prikazao kratak osvrt o načinu vrednovanja interkulturalne kompetencije, detaljnija pozornost u budućim istraživanjima mogla bi se posvetiti i navedenoj komponenti koja bi trebala biti u skladu s onim tehnikama, metodama i aktivnostima koje se koriste u nastavi stranih jezika za razvijanje interkulturalne kompetencije među učenicima što bi uključivalo i alternativne, a ne samo tradicionalne metode vrednovanja.

Pored toga, u istraživanja bi se mogle uvrstiti i one nezavisne varijable koje nisu obuhvaćene ovim istraživanjem niti navedene u dosadašnjim istraživanjima ove tematike. Nezavisne varijable koje bi se mogle navesti uključuju i nacionalnost roditelja i mjesto boravka (pored mjesta studija) kako bi se dobio bolji uvid u utjecaj obitelji i okolice na stavove o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavu stranih jezika. Iako je upitnik autora Sercu i Bandure (2005) u ovom istraživanju već nadopunjen metodama, tehnikama i aktivnostima koje bi ili ne bi poticale interes za stranu kulturu među učenicima, u budućim istraživanjima bi se taj dio mogao proširiti na način da ispitanici navedu koliko često bi koristili navedene metode, tehnike i aktivnosti na Likertovoj skali od 1 do 5 te koje su pozitivne i negativne strane korištenja spomenutih metoda, tehnika i aktivnosti za vrijeme poučavanja stranog jezika.

9. Zaključak

Kao pojam za kojeg nije u potpunosti pronađen konsenzus u vezi njegovog značenja zbog velikog broja različitih teorijskih određenja i indikatora (Bayles, 2009; Buterin, Jagić, 2013; Deardorff, 2006), interkulturalna kompetencija neizostavan je element u odgojno-obrazovnom radu nastavnika stranih jezika koji se redovito provlači kroz nastavni plan i program za strane jezike u osnovnim i srednjim školama, ali i kroz međupredmetne, odnosno interdisciplinarne teme koje su obvezne za provođenje ne samo od strane nastavnika stranih jezika, već od svih odgojno-obrazovnih djelatnika (MZOS, 2010; 2011; 2014; 2019). Nakon preokreta u poučavanju stranih jezika kojim se razvijanje komunikacijske kompetencije među učenicima nadopunjuje razvijanjem njihove interkulturalne kompetencije, kompetencije nastavnika postale su mnogobrojnije, a sve češći noviji zahtjevi koji se stavljaju pred nastavnike stranih jezika, čine poučavanje stranih jezika u osnovnim i srednjim školama velikim izazovom (Đuranović, Klasnić, 2012; Sercu, 2002).

Unatoč tome što mnogi autori nude široku lepezu inovativnih, kreativnih i alternativnih metoda, tehnika i aktivnosti za promicanje interkulturalne kompetencije među učenicima (Feng, 2016; Gaši, 2019; Lujčić, 2015), razvoj interkulturalne kompetencije u nastavi stranih jezika ipak nije zaživio u odgovarajućoj mjeri (Šenjug-Golub, 2014) budući da je kod nastavnika još uvijek izražena tendencija oslanjanja isključivo na kulturalni sadržaj dostupan u udžbenicima za strane jezike koji su uglavnom orijentirani samo na faktografska znanja o stranim zemljama (Bilić-Štefan, 2008; Šenjug-Cesarec, 2012).

Ovim istraživanjem nastojalo se istražiti kakvi su stavovi studenata ne samo o interkulturalnoj kompetenciji već i o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika. Istraživanje je obuhvatilo 146 studenata (od kojih je ukupno 83 studenata predalo nepotpuno ispunjen mrežni anketni upitnik) diplomskih studija nastavničkog modula na Sveučilištu u Zadru te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci koji studiraju engleski jezik i književnosti i njemački jezik i književnost. Rezultati istraživanja pokazali su da studenti imaju pozitivne stavove o interkulturalnoj kompetenciji, tj. prema uključivanju kulture u ciljeve nastave stranih jezika i razvijanju interkulturalne kompetencije među učenicima te da zagovaraju integrirani pristup poučavanja stranog jezika i kulture. Nadalje, kada govorimo o stavovima studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavu stranih jezika, rezultati pokazuju kako studenti povezuju poučavanje kulture s promicanjem sposobnosti uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama, pružanjem informacija o svakodnevnom životu i običajima druge

kulture, razvijanjem stavova otvorenosti i tolerancije, pružanjem bogatog iskustva izražavanja kulture i promicanjem refleksije o kulturalnim razlikama te da za najučinkovitije poticanje interesa za stranu kulturu navode učeničke razmjene, školske izlete, ekskurzije u stranu zemlju, interkulturalne projekte i interaktivno učenje, što sve zajedno čini dobar temelj da interkulturalna kompetencija zauzme važno mjesto u nastavi stranih uz pomoć korištenja raznovrsnih metoda, tehnika i aktivnosti.

Prema dobivenim rezultatima istraživanja vidljivo je da postoji statistički značajna razlika u stavovima studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika na varijabli spol, gdje žene pokazuju pozitivnije stavove o tvrdnjama u kojima se poučavanje kulture povezuje s razvijanjem stavova otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama, promicanjem empatije prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama kao i promicanjem sposobnosti uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama u odnosu na muškarce. Za ostale nezavisne varijable (godina studija, sudjelovanje u ERASMUS programima za studente, upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“, mjesto studija i strani jezik) nije pronađena statistički značajna povezanost osim za pojedine tvrdnje.

Na temelju rezultata istraživanja, predložene su preporuke za različite načine obrađivanja interkulturalne kompetencije na sveučilišnim studijima i za buduća istraživanja koja bi mogla doprinijeti sustavnijem obrađivanju interkulturalne kompetencije i novim saznanjima koja bi znatno unaprijedila inicijalno obrazovanje budućih nastavnika i praktičnu primjenu metoda, tehnika i aktivnosti za promicanje interkulturalne kompetencije, jedne od najvažnijih kompetencija u 21. stoljeću u kojem je ispreplitanje različitosti i raznih kultura postala svakidašnjica (Bedeković, Zrilić, 2014).

“Language is the road map of a culture. It tells you where its people come from and where they are going”.

-Rita Mae Brown-

10.Literatura

- Bagić, T. i Vrhovac, Y. (2012). Razvijanje interkulturalne kompetencije hrvatskih srednjoškolaca za vrijeme studijskog boravka u inozemstvu pomoću zadataka etnografskog istraživanja. *Croatian Journal of Education* 14 (2): 417-436.
- Bedeković, V. (2011). Interkulturalna kompetencija cjeloživotnog obrazovanja nastavnika. *Pedagoški istraživanja*, 8(1): 139-149.
- Bedeković, V. (2011). Interkulturalne kompetencije nastavnika. Doktorski rad
- Bedeković, V., Zrilić, S. (2014). Interkulturalni odgoj i obrazovanje kao čimbenik suživota u multikulturalnom društvu. *Magistra ladertina*, 9(1): 111-122.
- Begić, A. i Šulentić Begić, J. (2018). Društvena stvarnost i/ili potreba: interkulturalna kompetencija budućih nastavnika glazbe. *Sociologija i prostor*, 56 (2 (211)): 161-178
- Bilić-Štefan, M. (2008). Interkulturalna komunikacijska kompetencija u udžbenicima za engleski jezik u osnovnoj školi. *Odgojne znanosti*, 10(1 (15)): 231-240.
- Bennett, M. J. (2017). Developmental model of intercultural sensitivity. *The international encyclopedia of intercultural communication*, 1-10.
- Breka, O., Petravić, A. (2015). Foreign language teachers and the intercultural dimension in primary education. *Croatian Journal of Education*, 17(2): 27-41.
- Buterin, M., Jagić, S. (2013). Razvoj interkulturalne kompetencije u kontekstu kurikulumskih promjena. *Acta Iadertina*, 10(1): 1-10.
- Byram, M. (1994). *Teaching-and-learning language-and-culture* (Vol. 100). Multilingual Matters Ltd.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*, Clevedon, Multilingual Matters Ltd.
- Byram, M., Gribkova, B. i Starkey, H. (2002). *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: a practical introduction for teachers*. Strasbourg: Council of Europe.
- Byram, M., Nichols, A., Stevens, D. (2001). *Developing intercultural competence in practice*. New York: Multilingual Matters.
- Chen, G., Starosta, W. (1996). Intercultural communication competence: A synthesis. U: Burleson, R., Kunkel, A. (eds). *Communication Yearbook*, vol. 19. Sage, Thousand Oaks, CA, str. 353-383.
- Deardorff, D. (2004). *The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internalization at institutions of higher education in the United States*, PhD Thesis, North Carolina State University, <https://repository.lib.ncsu.edu/bitstream/handle/1840.16/5733/etd.pdf?sequence=1&isAllowed=y/>, 30.4.2021.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of studies in international education*, 10(3): 241-266.

Dragojević Mijatović, A. (2008). Potvrđeno: Rijeka je otvorenija i više prihvaća različitosti od ostalih dijelova Hrvatske. *Novi list*, <https://www.novilist.hr/rijeka-regija/rijeka/potvrdeno-rijeka-je-otvorenija-i-vise-prihvaca-razlicitosti-od-ostalih-djelova-hrvatske/?meta_refresh=true>, pristupljeno 20.06.2021.

Đuranović, M., Klasnić, I. (2012). Interkulturalna kompetencija učitelja u primarnom obrazovanju- pravilo ili izuzetak?. U K. Posavec, i M. Sablić (Ur.), *Pedagogija i kultura* (str.92-99). Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.

Eret, L. (2017). Neka razmatranja o primjeni delfi metode u kvalitativnim istraživanjima odgoja i obrazovanja. *Školski vjesnik*, 66 (1): 77-93

Fantini, A. E. (1991). Becoming better global citizens: The promise of intercultural competence, *Adult Learning*, 5(2):15-19.

Feng, J. B. (2016). Improving intercultural competence in the classroom: A reflective development model. *Journal of teaching in international Business*, 27(1): 4-22.

Gaši, T. (2019). Interkulturalna kompetencija u nastavi stranih jezika–predlog za metode i tehnike u nastavnoj praksi. Filozofski fakultet u Beogradu.

Gojević, A. (2018). *Interkulturalna osjetljivost studenata nastavničkih studija*. Diplomski rad. Filozofski fakultet u Rijeci.

Grozdanić, V. (2009). Poučavanje i evaluacija kritičkog mišljenja. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 150(3-4): 380-424.

Hall, E. T. (1959), *The Silent Language*. U: Mantovani, G. (ur.) (2008): *Intercultura e mediazione: teorie ed esperienze*.

Holma, K., Nokelainen, P., Tirri, K. (2009). Relationship of gender and academic achievement to Finnish students' intercultural sensitivity. *High Ability Studies*, 20(2): 187-200.

IRMO (2020). *Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026*. Zadar: Institut za razvoj i međunarodne odnose.

Ivanković, I. (2017). Poznavanje temeljnih odrednica interkulturalizma kod učenika polaznika dvojezičnih gimnazijskih programa i učenika polaznika redovitih gimnazija u Republici Hrvatskoj. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 66(3): 329-345.

Kolb, David A., (1985). "Learning styles inventory". U Lowy, Alex i Hood, Phil, (Ur.), *The Power of the 2x2 Matrix* (str. 267). San Francisco, CA: Jossey-Bass).

Lantz-Deaton, C. (2017). Internationalisation and the development of students' intercultural competence. *Teaching in Higher Education*, 22(5): 532-550.

Lessard-Clouston, M. (1996). Chinese teachers' views of culture in their EFL learning and teaching. *Language, Culture and Curriculum*, 9(3): 197-224.

Lujić, R. (2015). Mogućnosti i ograničenja autobiografije interkulturalnih susreta u nastavi stranih jezika iz perspektive učitelja francuskoga jezika. *Acta Iadertina*, 12(1): 33-41.

- Mandarić Vukušić, A. (2014). Sadržaji interkulturalne kompetencije u Nacionalnom okvirnom kurikulumu. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 63(1-2): 133-148.
- Manko, A., Bukvić, E. D. (2020). Akademska mobilnost: prilika za razvoj interkulturalnih vrijednosti. *Zbornik radova odsjeka za pedagogiju*, 3(3): 66-76.
- Marović, Z. (2009). Ne smiješ plakati, ti si dječak. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 15(58): 18-23.
- Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Mlinarević, V., Brust, N.M. (2010). Posjeduju li budući učitelji interkulturalne kompetencije za rad u izvannastavnim aktivnostima. U A. Peko, M. Sablić, R. Jindra (Ur.), *Obrazovanje za interkulturalizam* (str. 137-150). Osijek: MIT d.o.o.
- MZOS (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- MZOS (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- (MZOS) (2014). *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- MZOS (2019). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- NDC (2017). *Nansen dijalog centar*, <https://www.ndcosijek.hr/osijek-grad-susreta-kultura-projekt/>, pristupljeno 20.06.2021.
- Novak-Milić, J. (2006). Međukulturalna kompetencija u nastavi stranoga i drugoga jezika. *Strani jezici*, sv. 35(3): str. 269-275.
- Oberg, K. (1960). Cultural Shock: Adjustment to New Cultural Environments. *Practical Anthropology*, 7: 177 – 182
- Palant, D. (2009). *SPSS-priručnik za preživljavanje*. Beograd: Mikro knjiga
- Piršl, E. (2011). Odgoj i obrazovanje za interkulturalnu kompetenciju. *Pedagoška istraživanja*, 8(1): 53-69.
- Pokasić, K., Zergollern-Miletić, L. i Nemet, B. (2019). Erasmus+ kao instrument poticanja međunarodne suradnje i razvitka kulturne svjesnosti studenata. *Croatian Journal of Education*, 21(2): 539-566
- Pongračić, L., & Marinac, A. M. (2020). Metoda refleksije kao metoda za unapređenje odgojno-obrazovnog procesa. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 4(4): 91-104.
- Popović, A. (2007). Interaktivno učenje–inovativni način rada u nastavi. *Obrazovna tehnologija*, 4(2007): 55-75.

- Prtljaga, J. (2008). Interkultuirizam i poučavanje engleskog jezika. *Pedagogijska istraživanja*, 5 (1): 72-78.
- Ryan, P. (2012). The English as a foreign or international language classroom. In *The Routledge handbook of language and intercultural communication*. Routledge, str. 429-440.
- Sercu, L. (2002). Implementing intercultural foreign language education. Belgian, Danish and British teachers' professional self-concepts and teaching practices compared. *Evaluation & Research in Education*, 16(3): 150-165.
- Sercu, L., Bandura, E. (2005). *Foreign language teachers and intercultural competence: An international investigation*. Multilingual Matters.
- Sercu, L. (2006). The foreign language and intercultural competence teacher: The acquisition of a new professional identity. *Intercultural education*, 17(1): 55-72.
- Spajić-Vrkaš, V. (2014). Kulturna različitost, građanstvo i obrazovanje, U: Hrvatić, N. (ur.) *Interkulturalno obrazovanje i europske vrijednosti*, ZagrebVirovitica: Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, str. 3-17.
- Šenjug Golub, A. (2014). Razvoj i validacija instrumenta za evaluacija interkulturalne kompetencije u osnovnoškolskoj nastavi njemačkog jezika. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(3): 261-285.
- Šenjug, A. i Cesarec, M. (2012). Ana Petravić: UDŽBENIK STRANOG JEZIKA KAO MJESTO SUSRETA KULTURA. Slike stranoga i vlastitoga u hrvatskim udžbenicima njemačkog jezika. Školska knjiga/Učiteljski fakultet, Zagreb, 2010. Povijesni roman SVE O MARIETTI Ive Perića. *Napredak*, 153 (1): 127-131.
- Turjačanin, V., Čekrlija, Đ., Kovačević, P., Opačić, G. (2006). *Osnovne statističke metode i tehnike u SPSS-u: primjena SPSS-a u društvenim naukama*. Centar za kulturni i socijalni popravak.
- Živković, S. (2015). Analiza podataka u SPSS-u, priručnik iz statistike. *Podgorica: De Facto Consultancy*.

Popis tablica

Redni broj	Naslov tablice	Stranica
1.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli spol (N=80)	21
2.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli strani jezik (N=98)	21
3.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli godina studija (N=80)	22
4.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli mjesto studija (N=80)	23
5.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata (N=83)	24
6.	Raspodjela odgovora ispitanika prema varijabli upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ (N=83)	25
7.	Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji (N=68)	29
8.	Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o interkulturalnoj kompetenciji (N=64)	31
9.	Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika (N=68)	36
10.	Deskriptivni pokazatelji stavova studenata o implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika (N=68)	38
11.	Odgovori studenata o njihovom doticaju sa stranom kulturom gdje se govore strani jezici ili strani jezik kojeg će poučavati (N=66)	41
12.	Odgovori studenata o vrsti mobilnosti (N=9)	43

Prilozi

Prilog 1. Mrežni anketni upitnik

U okviru izrade diplomskoga rada pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Kornelije Mrnjauš provodim istraživanje o stavovima studenata stranih jezika o interkulturalnoj kompetenciji i implementaciji interkulturalnih sadržaja u nastavi stranih jezika.

Zamolila bih Vas da odvojite malo vremena kako bi ispunili upitnik te mi na taj način pomogli prilikom pisanja diplomskoga rada! Upitnik je u potpunosti anonimn te će se rezultati istraživanja koristiti jedino u svrhu pisanja diplomskog rada te eventualnog objavljivanja u znanstvenim časopisima.

Ispunjavanje ovog upitnika trajalo bi 10-15 minuta.

Nadam se da će Vam ovo biti zanimljivo iskustvo!

-Prvi dio upitnika-

Osobni podaci

Odaberite tvrdnje koje se odnose na Vas i odgovorite na pitanja:

Kojeg ste spola?

KOD: OP

- a) ženskog
- b) muškog

Koji strani jezik ili koje strane jezike studirate na diplomskoj godini studija? Moguće je odabrati više odgovora.

KOD: ST

- a) engleski
- b) njemački

Na kojoj ste godini diplomskog studija?

KOD: GS

- a) na prvoj
- b) na drugoj
- c) ostalo (Ja sam na _____ godini studija)

Molim Vas navedite kakav je Vaš doticaj sa stranom kulturom gdje se govore strani jezici ili strani jezik kojeg ćete poučavati (npr. koliko dugo ste boravili u stranoj zemlji, koliko često posjećujete stranu zemlju ili strane zemlje, jeste li se školovali u stranoj zemlji,...).

KOD: SK

Jeste li sudjelovali u Erasmus programima za mobilnost studenata?

KOD: EP

a) Da

b) Ne

Ako da, ukratko opišite vrstu mobilnosti (je li bilo u svrhu studijskog boravka ili prakse, koliko dugo je trajalo, u kojoj zemlji ili kojim zemljama ste boravili,...).

KOD: MO

Jeste li upoznati s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika?

KOD: PM

a) Da

b) Ne

Odaberite grad u kojem studirate:

KOD: GG

a) Rijeka

b) Osijek

c) Zadar

Interkulturalna društva su društva u kojima različite kulturalne, nacionalne skupine itd., koje žive unutar jednog područja, održavaju otvorene odnose interakcije, razmjene i uzajamnog priznavanja osobnih i važnih vrijednosti i načina života. (Gomes, 2000, s. 25)

-Drugi dio upitnika-

Prva skupina pitanja

-prvi dio

Kultura u nastavi stranog jezika

Na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) izrazite svoj stav o važnosti ponuđenih ciljeva nastave stranog jezika.

KOD: CN

Nastava stranog jezika bi trebala...	Uopće se ne slažem 1	Ne slažem se 2	Niti se slažem niti se ne slažem 3	Slažem se 4	U potpunosti se slažem 5
1.Promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.	1	2	3	4	5
2.Pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	1	2	3	4	5
3.Promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	1	2	3	4	5
4.Promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...).	1	2	3	4	5
5.Pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.	1	2	3	4	5

-drugi dio

Na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) izrazite svoje mišljenje o tome na što se odnosi pojam „poučavanje kulture“ nastavi stranog jezika.

KOD: PP

„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači...	Uopće se ne slažem 1	Ne slažem se 2	Niti se slažem niti se ne slažem 3	Slažem se 4	U potpunosti se slažem 5
1.Pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	1	2	3	4	5
2.Pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	1	2	3	4	5
3.Pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjеровanjima.	1	2	3	4	5
4.Pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...)	1	2	3	4	5
5.Razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.	1	2	3	4	5
6.Promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	1	2	3	4	5
7.Promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	1	2	3	4	5
8.Promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama.	1	2	3	4	5
9.Promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.	1	2	3	4	5

Druga skupina pitanja

Interkulturalni pristup poučavanju stranog jezika- Vaše mišljenje

Na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) izrazite svoje slaganje s navedenim izjavama o interkulturalnom pristupu poučavanja stranog jezika.

KOD: VM

	Uopće se ne slažem 1	Ne slažem se 2	Niti se slažem niti se ne slažem 3	Slažem se 4	U potpunosti se slažem 5
1.U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	1	2	3	4	5
2.Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	1	2	3	4	5
3.Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.	1	2	3	4	5
4.Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	1	2	3	4	5
5.Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.	1	2	3	4	5
6.Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	1	2	3	4	5
7.Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	1	2	3	4	5
8.Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	1	2	3	4	5
9.Što više učenici znaju o stranoj kulturi, to su i tolerantniji.	1	2	3	4	5

10.U interkulturalnim susretima, nesporednosti nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.	1	2	3	4	5
11.Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	1	2	3	4	5
12.Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	1	2	3	4	5
13.Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	1	2	3	4	5
14.Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	1	2	3	4	5
15.Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.	1	2	3	4	5
16.Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	1	2	3	4	5
17.Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	1	2	3	4	5
18.Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	1	2	3	4	5
19.Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	1	2	3	4	5

20.Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.	1	2	3	4	5
21.Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	1	2	3	4	5
22.Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	1	2	3	4	5
23.Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	1	2	3	4	5
24.Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.	1	2	3	4	5

Treća skupina pitanja

Poticanje interesa za stranu kulturu među učenicima

Na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) izrazite svoj stav o tome potiču li navedene metode, tehnike i aktivnosti interes za stranu kulturu među učenicima.

KOD: NA

	Uopće se ne slažem 1	Ne slažem se 2	Niti se slažem niti se ne slažem 3	Slažem se 4	U potpunosti se slažem 5
1.školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	1	2	3	4	5
2.učeničke razmjene	1	2	3	4	5
3.video konferencije s govornicima stranog jezika	1	2	3	4	5
4.interkulturalni projekti	1	2	3	4	5

5.rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima	1	2	3	4	5
6.igre uloga	1	2	3	4	5
7.kritičke diskusije	1	2	3	4	5
8.interaktivno učenje	1	2	3	4	5
9.reflektivno učenje	1	2	3	4	5
10.Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)	1	2	3	4	5
11.čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	1	2	3	4	5
12.odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi	1	2	3	4	5

Hvala Vam što ste ispunili upitnik! ☺

Prilog 2. Statistička analiza podataka

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **spol**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavat]	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama	Nastava stranog jezika bi trebala promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture
Mann-Whitney U	277,000	289,000	106,500	262,500	230,000
Wilcoxon W	355,000	367,000	184,500	340,500	308,000
Z	-1,205	-,868	-5,390	-1,851	-1,929
p	,228	,385	<,001	,064	,054

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.
Mann-Whitney U	172,500	267,000	128,000	237,000	250,500
Wilcoxon W	227,500	322,000	183,000	1722,000	305,500
Z	-1,876	-,059	-2,731	-,628	-,379
p	,061	,953	,006	,530	,705

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranjoj kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Mann-Whitney U	237,500	151,500	216,500	117,000	167,500
Wilcoxon W	1722,500	206,500	1701,500	172,000	222,500
Z	-,711	-2,436	-1,086	-3,077	-2,181
p	,477	,015	,277	,002	,029

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
Mann-Whitney U	206,000	151,000	162,000	168,500	237,000
Wilcoxon W	261,000	206,000	1647,000	223,500	1722,000
Z	-1,263	-2,915	-2,084	-2,014	-,749
p	,206	,004	,037	,044	,454

	Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.
Mann-Whitney U	234,000	269,500	197,500	269,500	148,000
Wilcoxon W	289,000	1754,500	1682,500	324,500	203,000
Z	-,684	-,010	-1,812	-,010	-2,471
p	,494	,992	,070	,992	,013

	Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.
Mann-Whitney U	215,000	64,000	267,000	249,500
Wilcoxon W	1700,000	119,000	1752,000	304,500
Z	-1,073	-4,163	-,059	-,410
Asymp. Sig. (2-tailed)	,283	<,001	,953	,682

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** u nastavi stranih jezika s obzirom na **spol**

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...).	„Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Mann-Whitney U	335,500	246,500	302,000	298,500	182,500
Wilcoxon W	413,500	324,500	380,000	1894,500	260,500
Z	-,009	-2,110	-,619	-,717	-3,501
p	,993	,035	,536	,473	<,001

	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Mann-Whitney U	280,500	292,000	155,000	234,500
Wilcoxon W	358,500	370,000	233,000	312,500
Z	-1,057	-,772	-3,759	-2,557
p	,291	,440	<,001	,011

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	-učničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Mann-Whitney U	130,000	190,500	164,000	184,500	184,500
Wilcoxon W	185,000	245,500	219,000	239,500	239,500
Z	-3,714	-2,207	-2,039	-1,726	-1,594
p	<,001	,027	,041	,084	,111

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Mann-Whitney U	195,500	135,500	140,500	133,500	148,500
Wilcoxon W	250,500	190,500	195,500	188,500	203,500
Z	-1,361	-2,630	-2,609	-2,655	-2,295
p	,173	,009	,009	,008	,022

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Mann-Whitney U	163,500	141,000
Wilcoxon W	218,500	196,000
Z	-1,977	-2,445
p	,048	,014

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **godinu studija**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg će poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg će poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...).	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg će poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.	
Kruskal-Wallis H	3,726	1,193	3,632	,124	,722
df	2	2	2	2	2
p	,155	,551	,163	,940	,697

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.
Kruskal-Wallis H	4,494	2,409	,945	2,002	3,342
df	2	2	2	2	2
p	,106	,300	,623	,367	,188

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranoj kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Kruskal-Wallis H	3,848	1,870	3,050	3,627	1,069
df	2	2	2	2	2
p	,146	,393	,218	,163	,586

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
--	--	---	--	---	--

Kruskal-Wallis H	,224	2,268	,907	1,432	2,766
df	2	2	2	2	2
p	,894	,322	,635	,489	,251

Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.	
Kruskal-Wallis H	1,588	1,725	1,538	,467	2,144
df	2	2	2	2	2
p	,452	,422	,463	,792	,342

Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.	
Kruskal-Wallis H	4,040	2,657	,395	,067
df	2	2	2	2
p	,133	,265	,821	,967

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** u nastavi stranih jezika s obzirom na **godinu studija**

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjеровanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...)	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Kruskal-Wallis H	3,583	,335	1,004	,018	2,258
df	2	2	2	2	2
p	,167	,846	,605	,991	,323

	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Kruskal-Wallis H	,706	1,081	,514	,124
df	2	2	2	2
p	,702	,582	,773	,940

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	-učeničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	-interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Kruskal-Wallis H	,321	,523	,928	2,898	3,718
df	2	2	2	2	2
p	,852	,770	,629	,235	,156

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Kruskal-Wallis H	1,313	,107	2,179	,431	5,023
df	2	2	2	2	2
p	,519	,948	,336	,806	,081

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Kruskal-Wallis H	,235	,903
df	2	2
p	,889	,637

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.
Mann-Whitney U	129,000	164,500	147,000	185,500	102,000	
Wilcoxon W	2082,000	185,500	2100,000	206,500	2055,000	
Z	-1,565	-,534	-1,231	-,017	-2,055	
p	,118	,593	,218	,986	,040	

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.

Mann-Whitney U	93,000	117,000	82,500	59,500	129,500
Wilcoxon W	1863,000	1887,000	97,500	74,500	144,500
Z	-1,418	-,808	-1,691	-2,265	-,473
p	,156	,419	,091	,024	,636

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranjoj kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Mann-Whitney U	90,000	72,500	110,500	130,500	94,500
Wilcoxon W	105,000	1842,500	125,500	145,500	109,500
Z	-1,701	-2,086	-1,016	-,463	-1,525
p	,089	,037	,309	,644	,127

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
Mann-Whitney U	127,500	138,000	93,000	124,000	97,500
Wilcoxon W	1897,500	1908,000	108,000	1894,000	1867,500
Z	-,534	-,315	-1,423	-,631	-1,534
p	,593	,753	,155	,528	,125

	Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.
Mann-Whitney U	123,000	114,500	110,000	142,000	94,500
Wilcoxon W	138,000	129,500	125,000	1912,000	1864,500
Z	-,630	-,861	-1,268	-,154	-1,452
p	,529	,389	,205	,877	,146

	Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.
Mann-Whitney U	112,500	127,000	125,500	91,500
Wilcoxon W	127,500	142,000	1895,500	1861,500
Z	-,924	-,561	-,583	-1,516
p	,356	,575	,560	,130

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** u nastavi stranih jezika s obzirom na **sudjelovanje u ERASMUS programima za mobilnost studenata**

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...).	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Mann-Whitney U	144,500	147,000	183,000	183,000	144,000
Wilcoxon W	2097,500	2100,000	204,000	204,000	2097,000
Z	-,971	-1,236	-,073	-,077	-1,288
p	,331	,216	,942	,939	,198

	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Mann-Whitney U	144,500	138,000	168,000	152,000
Wilcoxon W	2097,500	2091,000	2121,000	173,000
Z	-1,062	-1,133	-,502	-1,151
p	,288	,257	,615	,250

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	učeničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	-interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Mann-Whitney U	115,000	120,000	123,000	108,000	127,000
Wilcoxon W	1826,000	1831,000	1834,000	1819,000	1838,000
Z	-1,116	-1,001	-,600	-1,072	-,482
p	,264	,317	,548	,284	,630

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Mann-Whitney U	128,500	88,500	100,000	107,500	64,000
Wilcoxon W	1839,500	1799,500	1811,000	1818,500	1775,000
Z	-,437	-1,551	-1,275	-1,024	-2,158
p	,662	,121	,202	,306	,031

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Mann-Whitney U	136,000	144,000
Wilcoxon W	1847,000	1855,000
Z	-,237	-,027
p	,813	,979

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“ u poučavanju stranog jezika**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...)	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.
Mann-Whitney U	376,500	379,000	379,500	364,500	387,000
Wilcoxon W	512,500	1757,000	515,500	500,500	523,000
Z	-,725	-,614	-,770	-1,166	-,474
p	,468	,539	,441	,244	,635

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranoj zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.
Mann-Whitney U	329,500	293,000	331,500	300,500	359,000
Wilcoxon W	449,500	413,000	1556,500	1525,500	1584,000
Z	-,627	-,1250	-,593	-,1093	-,142
p	,531	,211	,553	,275	,887

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranoj kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Mann-Whitney U	297,000	226,500	320,500	314,000	335,000
Wilcoxon W	1522,000	346,500	1545,500	434,000	1560,000
Z	-,1321	-,2484	-,818	-,922	-,593
p	,186	,013	,413	,356	,553

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
Mann-Whitney U	313,500	319,000	303,000	291,000	351,500
Wilcoxon W	433,500	439,000	1528,000	411,000	1576,500
Z	-,914	-1,018	-1,067	-1,301	-,311
p	,361	,309	,286	,193	,756

	Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.
Mann-Whitney U	326,500	216,000	282,500	294,000	276,500
Wilcoxon W	1551,500	1441,000	1507,500	1519,000	396,500
Z	-,668	-2,504	-1,821	-1,307	-1,580
p	,504	,012	,069	,191	,114

	Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.
Mann-Whitney U	290,000	335,500	306,000	294,000
Wilcoxon W	1515,000	455,500	1531,000	414,000
Z	-1,296	-,554	-1,033	-1,260
p	,195	,579	,302	,208

Mann-Whitney U test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** u nastavi stranih jezika s obzirom na **upoznatost s pojmom „interkulturalni pristup“** u poučavanju **stranog jezika**

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...).	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Mann-Whitney U	263,500	412,500	395,000	395,000	406,500
Wilcoxon W	1641,500	1790,500	1773,000	531,000	1784,500
Z	-2,387	-,074	-,343	-,361	-,195
p	,017	,941	,731	,718	,846

	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Mann-Whitney U	398,000	372,000	358,000	398,000
Wilcoxon W	534,000	508,000	494,000	534,000
Z	-,308	-,694	-1,083	-,407
p	,758	,488	,279	,684

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	-učeničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	-interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Mann-Whitney U	329,000	349,500	268,000	303,000	312,000
Wilcoxon W	1505,000	1525,500	1444,000	1479,000	1488,000
Z	-,732	-,267	-1,593	-1,048	-,815
p	,464	,790	,111	,294	,415

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Mann-Whitney U	235,000	273,500	340,500	359,500	309,500
Wilcoxon W	1411,000	1449,500	1516,500	479,500	1485,500
Z	-2,100	-1,507	-,351	-,009	-,854
p	,036	,132	,726	,993	,393

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Mann-Whitney U	208,500	227,500
Wilcoxon W	1384,500	1403,500
Z	-2,532	-2,241
p	,011	,025

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **mjesto studija**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći u usvajanju one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...).	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.
Kruskal-Wallis H	1,966	4,312	,304	6,443	1,668
df	2	2	2	2	2
p	,374	,116	,859	,040	,434

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranjoj zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.
Kruskal-Wallis H	2,472	,026	,648	,606	,778

df	2	2	2	2	2
p	,291	,987	,723	,739	,678

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranjoj kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Kruskal-Wallis H	,696	1,370	4,103	3,219	3,902
df	2	2	2	2	2
p	,706	,504	,129	,200	,142

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
Kruskal-Wallis H	1,522	4,882	,066	,123	8,683
df	2	2	2	2	2
p	,467	,087	,968	,940	,013

	Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.
--	---	---	---	---	---

	o njima čak i na nastavi stranog jezika.		etničkim manjinama.		
Kruskal-Wallis H	4,596	1,342	9,967	3,464	4,246
df	2	2	2	2	2
p	,100	,511	,007	,177	,120

	Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.
Kruskal-Wallis H	,281	6,186	,739	,892
df	2	2	2	2
p	,869	,045	,691	,640

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** s obzirom na **mjesto studija**

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...).	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Kruskal-Wallis H	7,945	1,280	,154	1,770	1,695
df	2	2	2	2	2
p	,019	,527	,926	,413	,429

	“Poučavanje kulture” u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	„Poučavanje kulture” u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Kruskal-Wallis H	,123	,193	,770	3,582
df	2	2	2	2
p	,940	,908	,680	,167

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	-učeničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	-interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Kruskal-Wallis H	5,284	3,000	4,448	7,725	3,169
df	2	2	2	2	2
p	,071	,223	,108	,021	,205

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Kruskal-Wallis H	2,543	3,654	11,589	11,169	5,831
df	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,280	,161	,003	,004	,054

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Kruskal-Wallis H	1,894	7,337
df	2	2
Asymp. Sig.	,388	,026

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **interkulturalnoj kompetenciji** s obzirom na **strani jezik kojeg studiraju**

	Nastava stranog jezika bi trebala promicati poznavanje kulture i civilizacije onih zemalja u kojima se govori jezik kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima da steknu onu razinu jezičnih sposobnosti s kojom će moći čitati stranu literaturu na jeziku kojeg ću poučavati.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati otvorenost i pozitivne stavove prema nepoznatim kulturama.	Nastava stranog jezika bi trebala promicati usvajanje one razine jezičnih sposobnosti koja će učenicima pomoći u korištenju stranog jezika kojeg ću poučavati za praktične svrhe (razgovaranje s izvornim govornicima jezika kojeg ću poučavati, pisanje životopisa i motivacijskog pisma na stranom jeziku, ...).	Nastava stranog jezika bi trebala pomoći učenicima razviti bolje razumijevanje njihovog vlastitog identiteta i kulture.
Kruskal-Wallis H	,311	1,277	,043	,807	2,342
df	2	2	2	2	2
p	,577	,258	,836	,369	,126

	U poučavanju stranog jezika, poučavanje kulture jednako je važno kao i poučavanje stranog jezika.	Interkulturalnom obrazovanju najbolje je pristupiti međupredmetno.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati pozitivnu sliku o stranog zemlji i kulturi.	Prije poučavanja kulture i uključivanja interkulturalne dimenzije u nastavu poučavanja stranog jezika, učenici bi trebali imati dovoljno visoku razinu znanja o stranom jeziku.	Interkulturalne vještine ne mogu se usvojiti u školi.
Kruskal-Wallis H	,564	,040	,600	2,545	,065
df	2	2	2	2	2
p	,453	,841	,439	,111	,798

	Nemoguće je poučavati strani jezik i stranu kulturu istovremeno.	Želio/željela bih promovirati usvajanje interkulturalnih vještina za vrijeme poučavanja stranog jezika.	Interkulturalno obrazovanje nema apsolutno nikakvog utjecaja na stavove učenika.	Što više učenici znaju o stranog kulturi, to su i tolerantniji.	U interkulturalnim susretima, nesporazumi nastaju zbog jezičnih, ali i kulturalnih razlika.
Kruskal-Wallis H	,018	1,543	,010	,230	,028
df	2	2	2	2	2
p	,893	,214	,920	,632	,868

	Poučavanje stranog jezika bi trebalo razviti učenikovo razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta.	Svi učenici bi trebali usvojiti interkulturalnu kompetentnost, a ne samo oni učenici koji su u razredu s pripadnicima etničkih manjina.	Kada nastavnik ima ograničen broj sati za poučavanje stranog jezika, prednost bi trebalo imati poučavanje jezika, a ne poučavanje kulture.	Svaki nastavni predmet, a ne samo predmet poučavanja stranog jezika, bi trebao promicati usvajanje interkulturalnih vještina.	Nastavnik stranog jezika bi trebao prezentirati realističnu sliku strane kulture što uključuje i navođenje negativnih strana te kulture i zajednice.
Kruskal-Wallis H	1,728	,110	,106	,355	,217
df	2	2	2	2	2
p	,189	,740	,745	,552	,641

Da bi se postigao uspjeh vezan uz interkulturalno razumijevanje, potrebno je čitati tekstove napisane na materinjem jeziku i raspravljati o njima čak i na nastavi stranog jezika.	Na nastavi stranog jezika, učenici mogu usvojiti samo dodatno znanje iz kulture, a ne interkulturalne vještine.	Nastavnik bi trebao poučavati interkulturalnu kompetentnost samo kada su u razredu učenici koji pripadaju etničkim manjinama.	Strani jezik i kultura ne mogu se poučavati integriranim pristupom. Potrebno je odvojiti ta dva elementa.	Želio/željela bih poučavati interkulturalnu kompetentnost za vrijeme poučavanja stranog jezika.	
Kruskal-Wallis H	3,284	,151	,024	1,249	1,320
df	2	2	2	2	2
p	,070	,698	,878	,264	,251

Interkulturalno obrazovanje potiče već postojeće stereotipe o drugim ljudima i kulturama među učenicima.	Pružanje dodatnih informacija o kulturi čini učenike tolerantnijima prema drugim ljudima i kulturama.	Glavni uzrok nesporazuma u interkulturalnim susretima su jezični problemi, a ne kulturalne razlike.	Poučavanje stranog jezika se ne bi trebalo bazirati samo na stranim kulturama, već bi trebalo i produbiti učenikovo razumijevanje vlastite kulture.	
Kruskal-Wallis H	3,197	,994	,233	,227
df	2	2	2	2
p	,074	,319	,629	,633

Kruskal-Wallis test: stavovi studenata o **implementaciji interkulturalnih sadržaja** s obzirom na strani jezik kojeg studiraju

	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o povijesti, geografiji i političkim uvjetima strane zemlje.	„Poučavanje kulture“ u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o svakodnevnom životu i običajima druge kulture.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti učenicima informacije o zajedničkim vrijednostima i vjerovanjima.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači pružiti studentima bogato iskustvo izražavanja kulture (književnost, muzika, kazalište, film,...).	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači razviti stavove otvorenosti i tolerancije prema ljudima i različitim kulturama.
Kruskal-Wallis H	5,324	,238	1,769	1,471	,010
df	2	2	2	2	2
p	,021	,626	,184	,225	,920

	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati refleksiju o kulturalnim razlikama.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati visoko razumijevanje o vlastitoj kulturi učenika.	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati empatiju prema ljudima koji pripadaju drugim kulturama,	"Poučavanje kulture" u nastavi stranog jezika znači promicati sposobnost uspješnog snalaženja u interkulturalnim situacijama.
Kruskal-Wallis H	5,011	,015	,097	,024
df	2	2	2	2
p	,025	,902	,756	,877

	-školski izleti, ekskurzije u stranu zemlju	-učničke razmjene	-video konferencije s govornicima stranog jezika	-interkulturalni projekti	-rad na autentičnim književnim tekstovima i novinskim člancima
Kruskal-Wallis H	,001	,386	,437	,187	,089
df	2	2	2	2	2
p	,972	,534	,509	,666	,765

	-igre uloga	-kritičke diskusije	-interaktivno učenje	-reflektivno učenje	- Autobiografija interkulturalnih susreta (sadrži set ilustracija koje predstavljaju različite interkulturalne susrete)
Kruskal-Wallis H	,235	,005	,226	1,000	,012
df	2	2	2	2	2
p	,628	,946	,635	,317	,914

	-čitanje tekstova o kulturi koji su ponuđeni u obveznim udžbenicima	-odgovaranje na pitanja nakon pročitanih tekstova o kulturi
Kruskal-Wallis H	,655	1,193
df	2	2
p	,418	,275